

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER

ANNA KARENINA

Ett annat sätt att läsa romanen

Per-Olof Ekdahl

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Ryska. Fördjupningskurs. Självständigt arbete (RY1339)
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2016
Handledare:	Svetlana Polsky
Examinator:	Jessica Carlzohn
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: Ryska. Fördjupningskurs. Självständigt arbete (RY1339)
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT2016
Handledare: Svetlana Polsky
Examinator: Jessica Carlzohn
Rapport nr: xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord: Tolstoj, Anna, Vronskij, Karenin, Inre arbetsmodell

Syfte: Syftet i detta arbete var att söka finna nytt sätt att läsa romanen, genom att i de fiktiva personernas karaktärsdrag relatera till psykologisk teori (anknytningsteori)

Teori: Anknytningsteori. Kopplingar till Reader-Respons Theory.

Metod: Närläsning (Close-Reading)

Resultat: Annas inre arbetsmodell visade tydliga drag av otrygg-överdrivet upptagen karaktär. Karenins framträdde som otrygg-undvikande. Vronskijs var mer diffus men hade drag av ett otryggt-undvikande mönster.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Teoretisk bakgrund.....	4
1.2. Inre arbetsmodell (IAM).....	7
2. Syfte och metod	8
3. Observationer och analys	10
3.1. Anna, Vronskij och Karenin – en presentation	10
3.2. Förspelet.....	12
3.3. Det etablerade förhållandet	15
3.4. Nedkomsten	22
3.5. Utomlands	25
3.6. I Petersburg	25
3.7. På Vozdvizjenskoje	26
3.8. I Moskva	28
3.9. Relationer till barnen.....	32
4. Sammanfattande diskussion och slutsatser	36
5. Referenser	38

1. Inledning

Efter läsningen av Tolstojs roman *Anna Karenina* under grundkursen i ryska gjorde jag en speciell iakttagelse. Aldrig tidigare hade jag fått en liknande stark upplevelse av att de fiktiva personerna i en berättelse blivit så levande. Det kändes som att de var verkliga personer jag hade mött och kunde ha någon form av relation till. Romanen *Krig och fred*, av samme författare gav inte lika starka intryck, även om personerna på ett speciellt sätt blev levande. Jag reflekterade över orsaken och gjorde bedömningen att jag tagit till mig *Krig och fred* som en historisk berättelse i en militär kontext och där mer fokuserat på händelseförloppet. *Anna Karenina* däremot, utspelas mer i ett allmänmänskligt sammanhang och där mötte jag karaktärer, som spontant inom mig väckte reflektioner kopplade till mig själv, min erfarenhet som samtalspartner och mina kunskaper inom ämnet psykologi. Den främsta kopplingen till *Anna Karenina* gjorde jag inom området anknytningsteori, som är en del av psykodynamisk psykologi.

När jag nu står inför att skriva en kandidatuppsats i ryska faller det sig naturligt att söka finna en forskningsfråga, som kan utgå från både min fascination för Tolstojs geniala förmåga att skapa ”levande” fiktiva gestalter och mitt intresse för psykologi som ett verktyg för att tolka och förstå mänskliga föreställningar och beteenden.

1.1. Teoretisk bakgrund

Daniel Rancour-Laferrier (1993) ställer sig frågan: Kan en fiktiv karaktär psykoanalyseras? Hans svar blev ja och det resulterar i den psykoanalytiska studien av Pierre Bezuchov i romanen *Krig och fred*. Han menar att en litterärt skapad karaktär väcker hos läsaren upp samma inre tekniska möjlighet att personifiera, som en verklig person gör. Vidare påpekar Rancour-Laferrier att Tolstoj, utan att inse det, inbjuder till en psykoanalys av sina karaktärer. Detta är ju också i överensstämmelse med mitt intryck efter att ha läst *Anna Karenina*. Rancour-Laferrier uttrycker således att han kommer att betrakta Pierre Bezuchov som en verklig person och att detta har sin grund i Tolstojs välkända förmåga att få sina karaktärer att bete sig som personer i verkligheten.

I sin handledning för studenter att skriva uppsatser i litteratur uttrycker Kelley Griffith (2011) att tidigare, inom en gren av litteraturforskningen (*Psychological Criticism*), har studier gjorts av litterära verk utgående från en tillämpning av moderna psykologiska teorier. Då genomgår karaktärerna konflikter, har känslor, önsknningar och strävanden, liknande verkliga personers. Författaren visar på att analyser av detta slag etablerar en bro mellan litterära verk och världen

utanför. De väcker vår empati och kan i vissa fall stimulera vårt aktiva engagemang i denna värld.

Det senmoderna vetenskapliga studiet av litteratur förhåller sig negativt till möjligheten att analysera litteratur utifrån detta sätt att se på fiktiva karaktärer. Uppmärksamheten riktas mer mot läsaren, som är ”medskapare” av textens innehåll. Enligt *Reader Response Theory* (Norman Holland 1975) blir på så sätt texten olika för varje läsare, d.v.s. att det är omöjligt att separera verk och läsare. Därmed skulle inte karaktärerna kunna utgöra en gemensam utgångspunkt för psykologisk tolkning. Rancour-Lafferiere (1993) menar dock att *Reader Response Theory* är mer kompatibel med den metod han använder (*Character Theory*) än vad som generellt hävdas och detta kan jag då koppla till min ansats där jag, utifrån mitt sätt att se världen, väljer ett specifikt psykologiskt perspektiv. Då blir således även jag, i viss mening ”medskapare” till innehållet i Tolstojs verk.

En annan senmodern/postmodern teoretisk utgångspunkt är i själva språket. Utgående från *Structuralism/ Poststructuralism* (Griffith 2011) dekonstrueras traditionell tolkning av mening genom att språket inte kan ses som en entydig förmedlare av den. Rancour-Lafferier (1993) grundar sitt arbete på en psykologisk teori *freudiansk psykoanalys*, som har sin utgångspunkt i moderniteten. Jag har tidigare lyft fram uttryck för Tolstojs specifika förmåga att skapa karaktärer som kan upplevas som levande personer. För att ytterligare styrka detta och visa på att detta synsätt är en relevant grund att bygga min uppsats på, vill jag hänvisa till Turner (1995), som visar att Tolstojs skaparförmåga övertygar oss om, att vi i *Anna Karenina* möter ”verkliga” människor. Han ger som exempel att det i romanen konsekvent uttrycks tre nivåer i människornas inre psykiska värld avseende självinsikt. Den första är vad personen själv är helt omedveten om men som berättaren vet, medan den andra nivån utgörs av det personen har en vag insikt om men inte vill tillstå. Den tredje är det som personen är helt medveten om, men ovillig att medge för andra.

Lidija Ginzburg (1971) hävdar att Tolstoj intar en särställning i att skapa ”levande” gestalter som kan tolkas utifrån ett psykologiskt perspektiv. Hon grundar detta på att Tolstojs huvudkaraktärer tillsammans med ett psykologiskt flödesmönster också uppvisar stabilitet och enhetlighet i personligheten.

Det finns exempel på studier, där författaren går så långt som att ställa diagnoser på karaktärerna, som t.ex. Arnold Rothstein (1984), som ger Anna diagnosen stereotyp kvinnlig narcissistisk personlighetsstörning och menar att Vronskij uppvisar en neurotisk narcissistisk personlighet.

Min utgångspunkt blir i anknytningsteori, som utgår ifrån J Bowlby (1969), men även i

mentaliserings-teori, då dessa teoribildningar interagerar med varandra. John Allen & Peter Fonagy (2006) definierar mentalisering som ett metakognitivt fenomen, att tänka om tänkandet. Det handlar då inte om en fixerad mental egenskap utan om en språkligt baserad process. Detta betyder att utgångspunkten inom psykologisk teori i min uppsats har en mer senmodern karaktär än Rancour-Lafferieres (1993). Rydén & Wallroth (2008) påvisar att anknytningsteorin har sin grund i studiet av mänskliga relationer och uttrycker att anknytning först och främst handlar om förståelsen för vad som ligger till grund för att människor knyter starka, varaktiga band till speciella andra. Intresset är riktat mot hur emotionell smärta uppkommer som en följd av avbrott, hot om avbrott eller brist på känslighet i relationerna. Detta innebär att forskningen inom området riktas mot vad som händer just i relationen mellan individer. Fokus ligger inte på vad som sker inne i varje individs hjärna. Således är det i själva relationen där det som ger olust, smärta eller är skrämmande, kan vaskas fram. Författarna visar också på att anknytning är grunden för trygghetskänsla och denna känsla är nödvändig för förmågan att självständigt utforska omvärlden. Otrygghet medför således att nyfikenheten tynar bort och medför svårigheter att lära nytt.

Anknytning är något som grundläggs tidigt. Bowlby (1982) visar på att den första anknytningsrelationen är av fundamental betydelse. Detta därför att den lägger en grund för och i stor utsträckning predestinerar hur individen i framtiden kommer att känna, tänka och agera i nära relationer.

Mentalisering är en inre aktivitet kring den betydelse och den avsikt vi kopplar till egna eller andras handlingar – till det antagande vi använder för att förstå varför vi, eller någon annan har tänkt eller gjort på det ena eller andra sättet (Allen & Fonagy, (2010). Ett enklare sätt att uttrycka detta kommer från G Rydén & P Wallroth (2010). Mentaliseringsförmåga innebär att kunna se sig själv utifrån och andra inifrån.

Som avslutning vill jag hänvisa till Vladimir Nabokov (1981), som trots att han är en representant för senmoderniteten medger att äldre ryssar vid kvällsteet samtalar om Tolstojs karaktärer som om de vore verkliga personer och hittar jämförelser med sina vänner. Detta, menar han, visar på att Tolstoj är en gigant inom området för litterärt skapande.

Rancour-Lafferiere (1993) hänvisar också till detta uttalande av Nabokov och tillägger att han inser att Nabokov skulle rotera i sin grav om han visste, att hans *Lectures* användes för att ge stöd åt ett psykoanalytiskt projekt. Samtidigt påpekar han att Nabokovs egna texter överflödar av insikter i psykoanalys vilket många forskare har noterat. Om jag skulle bedöma mitt eget arbete enligt Rancour-Lafferieres modell skulle det nog bara orsaka några ryckningar hos

salig Vladimir Vladimirovitj.

1.2. Inre arbetsmodell (IAM)

De mentala strategier, som skapas och grundläggs i den första anknytningsrelationen och som har avgörande betydelse för beteendemönstret i nära relationer livet igenom, benämnde Bowlby (1969/1982) *inre arbetsmodeller (IAM)*. Bowlbys teori utvecklades av M Ainsworth et al. (1978) genom en undersökningsmetod benämnd Främmandesituationen, och M Main (2000), som skapade anknytningsintervjun AAI (Adult Attachment Interview). Genom Ainsworths metod kan anknytningsbeteendet studeras genom iakttagelser av barnets vilja och förmåga att utforska och andra reaktioner barnet uppvisar, i första hand när mamman lämnar barnet och då hon återkommer. Anknytningsintervjun undersöker anknytning hos vuxna. Dessa båda är de fundamentala grundstenarna för att anknytningsbegreppet kunnat fastläggas empiriskt (Anders Broberg et al. 2008).

Tor Wennerberg (2010) lyfter fram, att i anknytningsintervjun AAI är förmågan till mentalisering av speciellt stor betydelse. Han uttrycker också att en individs sårbarhet i en relation är direkt beroende av individens förmåga att mentalisera. Detta motsvarar Allens och Fonagys (2010) påpekande att mentaliseringsförmåga är kopplad till trygg anknytning.

Ainsworth et al. (1978) fastställer att föräldrarnas förmåga till omsorg utgörs av att vara en *trygg bas (secure base)* för barnets utforskande och en *säker hamn (haven of safety)*, dit barnet kan fly då det upplever hot eller fara. Det visade sig att barn med *trygg (secure)* anknytning hade mammor, som var känslomässigt bemötande och observanta på barnens signaler. De var också lyhörda för barnens behov av närhet och tröst och bekräftade ansatser till självständigt utforskande.

Barn med det *otryggt-undvikande (unsecure-avoidant)* mönstret verkade inte lägga märke till att mamman försvann i främmandesituationen och när hon kom tillbaka brydde de sig inte om det och avvisade dessutom hennes försök till kontakt. I hemmiljö observerade författarna att anknytningsbeteendet hos barn med otryggt-avvisande mönster regelmässigt avvisats av mamman, som försökte undvika fysisk kontakt och att finnas till hands när barnet var ledset.

Rakt motsatt beteende i främmandesituationen uppvisade de *otryggt-ambivalenta (unsecure-ambivalent)* barnen, som redan i initialskedet visade tecken på stor oro och som inte någon gång visade tecken på att vilja utforska leksakerna i rummet. Deras upprördhet kvarstod undersökningen igenom och de protesterade livligt när mamman lämnade och var otröstliga när hon återvände. De

var på högvarv med ständig uppmärksamhet på mamman. Studier i hemmiljö visade att barn med detta anknytningsmönster hade mammor som i hög grad gensvarade på barnens signaler utifrån mammornas egna behov. Detta innebar att de var nyckfulla och oförutsägbara inför barnens anknytningsbehov (Ainsworth et al. 1978). I beskrivningarna ovan har konsekvent mamman angetts som primär anknytningsperson. I den ryska adelskulturen som Tolstoj beskriver, stod de biologiska föräldrarna regelmässigt inte själva för den dagliga nära kontakten med sina barn utan den överläts till ammor, tjänstefolk, guvernanter etc. Den inre arbetsmodellen är då en funktion av betydligt fler variabler än i vår traditionella kärnfamiljskultur.

Frågorna i anknytningsintervjun (AAI) aktiverar den vuxnes eget anknytningsystem och dennes sätt att då berätta skapar en verbal motsvarighet till ett barns beteendemönster i främmandesituationen (Main 2000). Motsvarande vuxenkategorier för anknytningsmönster, som ligger till grund för de inre arbetsmodellerna (IAM), är *trygg-autonom (secure-autonomous)*, *otrygg-avfärdande (unsecure-dismissing)* och *otrygg-överdrivet upptagen (unsecure-preoccupied)*. Broberg et al. (2008) visar på meningsfullheten i att se vuxnas längre kärleksrelationer som anknytningsrelationer, men som till skillnad från relationen barn-förälder har en symmetriaspekt och allmänt tål längre separation innan anknytningsystemet blir aktiverat. Författarna hänvisar till tre sätt att undersöka anknytning hos vuxna, observation, frågeformulär och intervju. I mitt arbete med de fiktiva karaktärerna i Tolstojs roman är uppenbart det enda alternativet observation. Denna underlättas dock av berättarens insikter i personernas inre. C Turner (1995) visar i sin analys att Tolstojs uttryck *в глубине души – i djupet av sin själ*, kan beskriva tre nivåer av medvetenhet. Det som är tillbakahållet, d.v.s det personen är medveten om men inte vill avslöja, det som är undangömt, d.v.s. det som personen lyckats tränga undan och således inte är medveten om i den aktuella situationen samt det som är helt utanför deras medvetande. Författarrösten antar således här en allvetande gudskaraktär.

2. Syfte och metod

Syftet med uppsatsen är att utgående från de fiktiva personernas beskrivna relationsmönster undersöka om Tolstoj genom sin episka förmåga skapat konsekventa karaktärsdrag, som kan relateras till anknytningsteorins inre arbetsmodeller (IAM) och som då kan öppna för nya sätt att läsa romanen.

I ett första steg söktes efter relevant litteratur i Universitetsbibliotekets databas. Sökorden som användes var *Tolstoj, psychology, psychological criticism, Anna Karenina* i olika kombinationer.

Utifrån resultatet skapades ett underlag för att få en hållbar ansats.

Den centrala metoden var *närläsning* (*close-reading*).

Steg 1. Vid läsning markerades med överstrykningspenna varje textavsnitt där huvudpersonen förekom. Det innefattade vad personen själv sade, det berättaren sade om personen eller vad någon annan person uttryckte om huvudpersonen. Varje karaktär fick sin egen färg.

Steg 2. Romanen strukturerades efter en tidsaxel och dialoger (relationellt samspel) mellan huvudpersonerna markerades utgående från kapitlen.

Steg 3. Ytterligare en läsning utgående från dialogerna från steg 2. Denna var utifrån de teoretiska psykologiska utgångspunkterna. För att lyfta ut centrala delar fördes anteckningar och speciellt¹ framträdande drag markerades särskilt och med kommentar.

Steg 4. Skrivprocessen genomfördes utgående i en kronologisk struktur med upprepade läsningar av delarna i förhållande till hela romanen med ett hermeneutiskt angreppssätt, del – helhet/ markplan – helikopterperspektiv.

Förutom läsning från det teoretiska perspektivet växlade jag regelbundet över till ett fenomenologiskt förhållningssätt för att upptäcka det oväntade.

Avsnitten 3.1 – 3.8 är skrivna i historisk presens eftersom de kronologiskt beskriver en pågående utveckling med kulmen i Annas självmord.

I avsnittet 3.9 används preteritum då det enligt kronologin i uppsatsen refererar till en tillbakablick efter Annas död.

Den svenska översättning av *Anna Karenina* som användes i arbetet är gjord av Ulla Roseen och utgiven av Norstedts 2007. I resultatet hänvisas till textavsnitten genom fotnoter, som redovisar (del, kapitel, sida). Jag förutsätter att läsaren av uppsatsen är bekant med verket.

¹(4, XXI, 466)

3. Observationer och analys

3.1. Anna, Vronskij och Karenin – en presentation

Anna växte upp utan föräldrar och togs om hand av en faster. I romanens början har Anna en åttaårig son. Det är rimligt att anta att hon är kring 25 år vid romanens början, då giftasåldern för kvinnor övervägande var 17 - 18 år. Karenin är då cirka 45 eftersom han är 20 år äldre¹. Dolly beskriver Anna som en petersburgsk *grand dame*, d.v.s. väl etablerad i societet². Den krets som hennes man officiellt ingår i intresserar henne inte, medan det är i den grupp som någon kallar ”den petersburgska societetens samvete” som Anna har vänner och som hon i själ och hjärta föredrar³. Anna blev bortgift av sin faster utan att vara förälskad och utan att ha haft någon upplevelse av kärlek⁴. Hon tycks dock leva ett så pass acceptabelt liv att hon inför sig själv vid hemresan från Moskva i romanens början uttrycker tacksamhet över att hennes goda gamla vanliga liv nu kommer att fortsätta som tidigare⁵. Då tåget närmar sig Petersburg fylls hon också spontant av tankar på maken, sonen och uppgifterna i hemmet⁶. Samtidigt upplever Anna i gemenskapen med maken, att hon alltid uppfylls av en känsla av förståelse, även om hon inte tillmätt den så stor betydelse⁷. Detta hade också noterats av Dolly, som innan Annas ankomst till Moskva uttrycker en känsla av att det finns något falskt i det Kareninska hemmet⁸.

Karenin blev omhändertagen av en farbror, då han och hans bror tidigt blev föräldralösa. Han lyckades bra i studierna och gjorde en snabb ämbetsmannakarriär. Under hela denna tid, gymnasieåren, universitetet och yrkesverksamheten hade han inte knutit några vänskapsband. Under Karenins tid som guvernör hade Annas faster på olika sätt lyckats, trots stor tvekan, pressa honom att utifrån ett hedersperspektiv fria till Anna⁹. Senare påminner han sig om de tafatta ord han använde i frieriet¹⁰. Han saknade uttryckssätt för närhet, ömsinnet och passion. Karenin har inte heller hittills under äktenskapet någon gång föreställt sig Annas liv utifrån hennes personliga tankar och önsknings¹¹. Däremot hade han regelbundet några månader varje år, själv vistats på en utländsk kurort för återhämtning¹². Något som bara de som fanns närmast Karenin visste om, var att

²(1, XIX, 82)

³(2, IV, 148)

⁴(4, XXI, 466)

⁵(2, XXIX, 216)

⁶(2, XXX, 120)

⁷(2, XXX, 121)

⁸(1, XIX, 82)

⁹(5, XXI, 550)

¹⁰(5, XXV, 564)

¹¹(2, VIII, 164)

¹²(2, XXVI, 224)

han inte kunde hantera att se tårar. Detta fick honom helt ur balans, och kunde uttryckas i ilska, hög röst och avvisning av personen¹³. Emotionell närhet upplevdes således av honom som ett hot. Plikten och arbetet är hans räddning. Varje minut i hans liv finns inlagd i ett schema och han är ständigt ytterligt inriktad på punktlighet för att hinna utföra allt arbete¹⁴. Beskrivningen av Karenin visar tydliga uttryck för en inre arbetsmodell av otrygg-avfärdande karaktär. Berättaren uttrycker att Karenin ”...skänkte sin fästmö och sin hustru den känsla han var mäktig”¹⁵. I detta ligger således, utifrån denna tolkning, ett tydligt innehåll av förutbestämd tragik och i samlivet nådde dessa hans förutsättningar inte längre än till sexualitet utan passion. Hans ”...nu är det dags”¹⁶ är ett tydligt uttryck för icke-intim sexualitet, som är ett karaktärsdrag för undvikande anknytning enligt Broberg et al. (2006).

Annas känsla av förställning kan då rimligen kopplas till den emotionellt hämmande miljö som blir en konsekvens av Karenins IAM. Hon kan genom sin underordning till denna och sin egen brist på kärlekserfarenhet ändå leva ett acceptabelt liv genom tillgång till social status, trygghet och förutsägbarhet. Hon har inte riktigt klart för sig vad hon går miste om. Sonen får en emotionellt kompensatorisk funktion vilket indirekt framkommer av att hon under alla år aldrig varit borta från honom¹⁷ och genom att hon själv beskriver ”...den delvis uppriktiga om än mycket överdrivna rollen av en mor som lever för sin son”¹⁸.

Vronskij är i romanen sannolikt några år yngre än Anna. Detta framkommer då Anna under hemresan från Moskva resonerar med sig själv om vad som hänt och benämner honom ”...officersgossen”¹⁹. Vronskij växte upp utan nämnvärda kontakter med sin far och hans mor var känd för ett lättsinnigt levnadssätt. Detta medförde att han saknade erfarenhet av ett ordnat familjeliv. Som tonåring började han i Pagekåren, en militär elitskola, där han fick sin fostran och utbildning. Efter skolan blev han snabbt hemmastadd bland de andra rika unga officerarna²⁰. Han hade hög självkänsla, vilket framkommer då han vid ett tillfälle i romanens början ”...förgäves försökte begripa hur och varför någon kunde vara ovänligt inställd till honom själv”²¹. Denna syn på sig själv uttrycks också i hans regelsamling²² där bl.a. ingick, ”att man inte fick ljuga för män men kunde göra det för kvinnor, att man inte fick bedra någon men en äkta man gick bra att bedra, att man inte fick förlåta en förolämpning men själv

¹³(3, XIII, 308)

¹⁴(1, XXXIII, 126)

¹⁵(5, XXI, 550)

¹⁶(1, XXXIII, 129)

¹⁷(1, XVIII, 79)

¹⁸(3, XV, 319)

¹⁹(1, XXIX, 117)

²⁰(1, XVI, 72)

²¹(1, XIV, 69)

²²(3, XX, 336)

mycket väl kunde förolämpa”. I hans sociala ambitioner fanns inte en tanke på att gifta sig. Dels därför att han avskydde familjeliv och dels då han såg den äkta mannens roll som rent ut sagt löjlig²³. Till sin mor var hans förhållande dubbelt. På ytan enligt den sociala konventionen vördnadsfullt, men i hans inre fanns ingen kärlek eller respekt för modern²⁴.

3.2. Förspelet

Första mötet med Vronskij på stationen väckte något inom Anna, som hon hade svårt att acceptera, ”något som inte borde ha fått förekomma”²⁵. Det framkommer när hon senare berättar för Dolly om sin resa och utelämnar Vronskijs gåva till stationsarbetaränkan. Denna gåva var ett gensvar på Annas upprördhet inför händelsen. I anslutning till denna händelse visar Anna starka känslor som tecken på ett fatalistiskt förhållningssätt – ”ett dåligt omen”²⁶. Anna öppnar därmed för att reducera sitt eget ansvar. Anna kämpar efter mötet med Vronskij alltmer en strid inom sig. Likt en Pandoras ask har mötet med Vronskij öppnat ett lock i hennes inre. Men den eld som släppts ut går inte att släcka med ren tankekraft, trots hennes försök. Elden har sällskap med skam och skuld. Denna konflikt resulterar i övningar i självbedrägeri. Exempel på detta är i samtalet med Dolly, då hon bestämt förnekar sin likhet med Stiva²⁷ och vid mötet med Vronskij under ett tågstopp på hemresan, då hon snabbt kastas ur sin, flera gånger repeterade lögnföreställning att Vronskij är en bland alla andra unga män, som hon är likgiltig inför. När han då, indirekt men klart uttrycker sin kärlek är det ”just det som hennes själ önskade men som hennes förnuft fruktade”²⁸. Ett yttre tecken på självbedrägeri är Annas kisande med blicken. Det beskrivs i romanen första gången när Anna med ett leende vänder sig till Kitty mitt under den för Kitty katastrofala mazurkan på balen i Moskva²⁹. Det är Dolly, som efter många års bekantskap med Anna noterar denna ”...underliga nya vana att kisa med ögonen ...just när det handlar om livets innersta frågor. Som om hon kisar när hon betraktar sitt liv för att slippa se allt”³⁰.

Utifrån beskrivningen av Vronskijs bakgrund är hans intresse av Anna i första hand grundat på åtrå riktad till en mycket attraktiv kvinna. Samtidigt stimuleras han också av fåfängan/ärelystnaden i att erövra en gift kvinna med hög status, eftersom det i societeten ”hade något vackert och storslaget över sig”³¹. Detta kommer också till konkret uttryck senare i berättelsen, där det står att hans intima förbindelse med Anna ”hade förlänat honom en ny glans”³².

²³ (1, XVI, 73)

²⁴ (1, XVII, 77)

²⁵ (1, XX, 90)

²⁶ (1, XVIII, 81)

²⁷ (1, XXVIII, 115)

²⁸ (1, XXX, 120)

²⁹ (1, XXIII, 99)

³⁰ (6, XXI, 680)

³¹ (2, IV, 149)

³² (3, XX, 338)

Det som hade väckts inom Anna öppnade för ett abrupt uppbrott från hennes underordning i den emotionellt hämmande hemmiljön. Hon ser sin tillvaro i nytt ljus. Ett konkret exempel är iakttagelsen av makens öron och utseendet i övrigt, då hon möts av honom på stationen i Petersburg. På ett djupare plan kan hon vid detta tillfälle också nu klart identifiera den förställning hon alltid upplevt i gemenskapen med maken. Detta genom att notera den tydliga känslan av otillfredsställelse med sig själv, som mötet med honom genererade.

Karenins kärleksförklaring vid mötet med sin hustru är föga övertygande. Hans oförmåga till närhet och ömhet konkretiseras också i hans sätt att uttrycka sig då ord och tonfall inte är i harmoni. Anna besvarar inte denna, utan griper tag i sin emotionella räddningslina, Serjozja. Karenins fortsatta försök att uttrycka sin kärlek och längtan går i samma stil, då han säger, ”så bra att jag hade precis en halvtimme ledigt så att jag kunde möta dig och visa dig min ömhet”³³. Förutom att hans tonfall inte signalerar ömhet är ju innehållet motsägelsefullt, eftersom arbetet har den högsta prioriteringen.

Efter att Anna träffat sin son kommer Lidija Ivanovna på besök. Hon är den ledande profilen i societetsgruppen ”den petersburgska societetens samvete”. Det nya ljus, som Anna nu ser sin tillvaro i, får henne att ställa frågan: ”Allt detta fanns ju hos henne (Lidija) även tidigare, men varför har jag inte märkt det förut?”³⁴. Ändå lyckas Anna, efter att ha installerat sig i hemmet, få minnet av känslösvallet och den obefogade skamkänslan under tågresan att falla bort i kraften av vanemönstret i sin vardagstillvaro ”...kände hon sig åter stark och oförvitlig”³⁵. Men detta dubbla självbedrägeri avslöjas genom att hon i konsekvens med frågan kring Lidija ”... överger sina sedligt högtstående vänner och ger sig ut i stora världen”³⁶. Dubbelt dels därför att Anna inte längre står ut i denna grupp, där hon nu ser förställningen, som hon också tidigare varit delaktig i, dels därför att Anna nu blir en del av Betsys krets, där också Vronskij ingår.

Bland alla platser är det hemma hos Betsy Anna allra oftast stöter på Vronskij, som ivrigt söker upp alla ställen där han kan tänkas få möta Anna. Närhelst han får tillfälle beskriver han sin passion. Hon ger inga uppmuntrande svar men kan inte tygla sitt kroppsspråk, som är otvetydigt. Det temporärt lyckade självbedrägeriet att hon var missnöjd med hans uppvaktningar har hon nu genomskådat och erkänner inför sig själv att dessa faktiskt utgör hela hennes intresse i livet³⁷. En romans, som tydligen är en försenad förstaförälskelse.

³³ (1, XXXI, 123)

³⁴ (1, XXXII, 125)

³⁵ (1, XXXII, 126)

³⁶ (2, IV, 148)

³⁷ (2, IV, 148)

På en mottagning hos Betsy samtalar Anna med Vronskij och förebrår honom för hans beteende mot Kitty. Anna har tvingat på sig en roll som Vronskij genomskådar och ger uttryck för i kombination med ytterligare en kärleksförklaring. Trots enorm ansträngning förmår hon inte säga det hon borde och hennes blick uttrycker motsatsen. Vronskij blir upprymd, då han i denna ser sin kärlek besvarad³⁸. När de skiljts åt för kvällen är han fylld av lycka i förvissningen över att nu vara närmare målet än någonsin tidigare³⁹.

På mottagningen är också Karenin närvarande. I motsats till övriga på plats ser han själv inget märkligt i att Anna och Vronskij sitter för sig själva i livfullt samtal⁴⁰. Tendens till svartsjuka finns inte hos denne emotionellt distanserade man. Hans rationella förhållningssätt vilar tryggt i äktenskapets legalitet, tidigt noterat av Vronskij, då han på stationen i Petersburg sett hur Karenin "...tog Annas arm med tydlig ägarmin"⁴¹. Så småningom lägger dock Karenin märke till de andras reaktioner och börjar då själv också att se det som något opassande⁴².

Karenin bestämmer sig för att ta upp detta med Anna. Han åker hem innan Anna och får tid att tänka för sig själv. Nu är han i en stressituation och anknytningssystemet aktiveras. Broberg et al.(2006) visar på att undvikande IAM hör ihop med svårighet att visa tillit i relationer. Karenins resonemang kring hans tillit till Anna visar att den inte är äkta. Den är utifrån hans kamerala syn grundad i regelboken och det är därför som den är orubblig. Han tvingas gå vidare, möta sina känslor och "stod ansikte mot ansikte med något ologiskt och förvirrande som han inte visste hur han skulle hantera"⁴³. Hans strategi leder fram till slutsatsen att Annas känslor och det som sker i hennes sjäsliv, berör bara hennes eget samvete och hör till religionen. Det har ingenting med honom att göra "...och kände sig lättad över att ha hittat den legitima kategori som den uppkomna situationen kunde sorteras under"⁴⁴. Detta överensstämmer med Broberg et al (2006) då de beskriver hur personer utifrån undvikande IAM med automatik agerar, för att hantera ett negativt tillstånd: "...genom att de framhäver en defensivt positiv bild av sig själva och sitt eget oberoende" (s.275).

Anna kommer hem med ambivalenta känslor – en glöd men utan glädje. I början av makens samtal med henne noterar hon med förvåning hur lätt det var för henne att ljuga – enkelt och naturligt. Hon känner sig till och med "...iklädd en ogenomtränglig rustning av lögner"⁴⁵. Annas överraskning

³⁸ (2, VII, 160)

³⁹ (2, VII, 162)

⁴⁰ (2, VIII, 162)

⁴¹ (1, XXI, 122)

⁴² (2, VII, 162)

⁴³ (2, VIII, 163)

⁴⁴ (2, VIII, 165)

⁴⁵ (2, IX, 166)

tyder på att det är en nyförvärvad förmåga. Sannolikt en frukt av hennes övningar i självbedrägeri.

Karenins planerade strategi för samtalet föll, genom att han ”utan att själv märka det sa något helt annat än det tal han förberett”⁴⁶. Detta var en konsekvens av att inte heller han är sann och trygg i sitt inre, men till skillnad från Annas är hans lögnföreställningar integrerade i personligheten. Ett ögonblick under samtalet då Karenin får en mjuk, vädjande ton i rösten släpper Anna sitt försvar. Men då han sedan säger, jag *älskar* dig, brister det inom Anna. Anna känner inom sig kärlekens låga, något som hon tidigare i sitt liv inte visste fanns, något som maken fullständigt saknade förmåga att hänge sig åt⁴⁷. Nu finns ingen återvändo. Från och med nu ”...sätter hon upp en ogenomtränglig mur av någon slags glättig förvåning”⁴⁸ då maken gör försök att få en förklaring. Han saknar verktyg för att kunna realisera sina intentioner ”...att med hjälp av vänlighet, ömhet och övertalning ...rädda henne”. Karenins upplevelse av detta är ”att den bedrägeriets onda ande som fått makt över henne också tog makten över honom själv”⁴⁹.

3.3. Det etablerade förhållandet

Nu har Vronskij gjort sin erövring, önskedrömmen är uppfylld. Men han chockas över Annas reaktion. ”Blek och med darrande underkäke stod han böjd över henne och bönföll henne att lugna sig”⁵⁰. Anna överväldigas av skamkänslorna, de som berövat henne livet, det liv som blev fött när hennes livs första kärlekspassion väcktes. Vronskijs minnesbilder av den passionerade intima samvaron blev infekterade och motbjudande av smittan från hennes fruktansvärda skam. Det som han trott skulle bli ett fullbordande av deras kärlek uppfyller honom nu i stället med en känsla av att vara dess baneman. Med stor iver överöser han Anna med kyssar liksom för att skyla över sin handling.

Annas självbedrägliga tendenser och ambivalenta drag är två sidor av samma mynt. I den rådande situationen kulminerar hennes ambivalens, då hon känner att hon inte förmår att uttrycka ”...upplevelsen av skam, lycka och fasa”⁵¹. Det går flera dagar och hon förväntar sig att få det lugn som behövs för ”att uttrycka komplexiteten i sina tankar”, men det kommer aldrig. Varje beröring med denna upplevelse river upp hennes känslor så att hon genast slår igen dörren – kluvenheten består. I återkommande drömmar upplever hon att både Karenin och Vronskij är hennes kärleksfulla

⁴⁶ (2, IX, 169)

⁴⁷ (2, X, 168)

⁴⁸ (2, X 169)

⁴⁹ (2, X, 170)

⁵⁰ (2, XI, 170)

⁵¹ (2, XI, 171)

makar och allt är i full harmoni. Men eftersmaken är varje gång en mardröms⁵².

Enligt Nabokovs (1981) redovisade tidsaxel, har det nu förflutit ungefär ett och ett halvt år sedan Anna och Vronskij möttes första gången och c:a tio månader från deras första intima samvaro. Vid sidan av Vronskijs intensiva passion löpte hans liv på som tidigare⁵³.

Vronskij resonerar kring sin relation med Anna. Han förtretas över att hans mor, bror och omgivningen i övrigt har synpunkter på denna. Orsaken till detta menar han är att de känner att "...detta inte är en lek, att denna kvinna är mig kärare än livet"⁵⁴. Irritationen över att de hela tiden skulle förklara för honom och Anna hur de borde leva stegrades till raseri. Berättaren låter oss få veta att detta hade sin orsak i att han i *djupet av sin själ* kände att de hade rätt. Vronskij plågas av att hans och Annas gemensamma passionerade tillvaro utåt sett måste bäras upp av lögn, bedrägerier och smygande. Att ljuga och bedra är "något som är så tvärt emot hans natur"⁵⁵. Med tanke på Vronskijs tidigare redovisade levnadsregler går det inte att helt lita på det han för fram. Hans självbedrägeri synes vara ytterst framgångsrikt. Måhända finns en svaghet i det gömd i den obestämda känsla av vämjelse, som då och då dyker upp sedan han börjat vara tillsammans med Anna. När den nu dök upp hanterade han den som tidigare. Han skakade av sig den och gick vidare i sitt resonemang. Utifrån det lidande han tyckte sig se hos Anna, blev det helt uppenbart för honom, att denna lögn tillvaro måste få ett slut. De måste båda ge sig av, dit där ingen kan hitta dem och få vara i fred med sin kärlek⁵⁶.

Vronskij besöker Anna på datjan Peterhof. Den vaga känslan av vämjelse dök alltid upp hos Vronskij när Serjozja var närvarande. Serjozjas närvaro väcker också en annan obehagskänsla hos både Anna och Vronskij kopplad till hur deras gemensamma framtid ska bli och en tillhörande maktlöshet över att inte kunna erkänna vartåt det håller på att ta vägen. Även om båda vet, så vill de inte veta. Annas ambivalens är ständigt närvarande. Den tar sig ett sådant uttryck att Vronskij undrar om hon är sjuk, men det handlar om nedstämdhet, genererad av det som hela tiden upptog hennes tankeverksamhet "... min lycka och min olycka"⁵⁷. Efter stor tvekan och oro inför Vronskijs reaktion berättar Anna, att hon väntar barn. Hon uppfattar att han tar det på rätt sätt, men misstar sig. Den numera bekanta vämjelsekänslan stiger upp och griper honom med tiofaldig kraft. Utan några yttre tecken på den samlar han ihop sig och säger beslutsamt att "...nu är vårt öde avgjort.

⁵² (2, XI, 172)

⁵³ (2, XVIII, 195)

⁵⁴ (2, XXI, 206)

⁵⁵ (2, XXI, 206)

⁵⁶ (2, XXI, 207)

⁵⁷ (2, XXII, 209)

Det måste bli ett slut ...ett slut på den lögn som vi lever i”⁵⁸.

Vronskij lägger märke till att Anna vid flera tillfällen reagerar med undanmanövrar då han försöker få henne att tänka över sin situation. Varje gång har hon bemött honom med ”samma ytliga och lättvindiga resonemang”⁵⁹. Detta kan tyckas vara en variant på hennes gensvar på makens propåer då ”... hon sätter upp en ogenomtränglig mur av någon slags glättig förvåning”⁶⁰. Båda visar på Annas bristande mentaliseringsförmåga utifrån ett låtsasläge. Detta är ett tillstånd då den yttre verkligheten stängs av från den inre enligt Rydén & Wallroth (2008). Vronskij upplever detta så starkt att han ser en annan, för honom främmande Anna träda fram. Denna kvinna skrämde honom och var inte föremål för hans kärlek. Han gör nu en ansats för att tala ut om deras situation. Anna bemöter honom inledningsvis på ett raljerande sätt, men ger sedan uttryck för smärta. Utan att Vronskij förstår att roten till hennes reaktion finns i relationen till Serjozja stänger hon resolut men vädjande dörren till fortsatt dialog. Genom Annas beröringskräck inför tankarna på sonen, misslyckades Vronskij i sitt försök att förmå henne att tillsammans med honom hitta en väg ur det svekfulla smusslet, som han ser henne lida så mycket av. I det fortsatta samtalet skiftar Anna tvärt sitt stämningsläge, hon utbrister: ”Jag olycklig? Nej det här är min lycka...”⁶¹. Hon lyckas i denna bedrift, vilket bekräftas av att ”...hennes blick börjar brinna med en för honom så välbekant eld.”

Karenin upprätthåller sin äktenskapliga fasad och riktar ännu mer sin uppmärksamhet mot sitt arbete. Detta är helt i linje med aktivering av en IAM med avfärdande anknytning enligt Broberg et al. (2006). Hans mentaliseringsförmåga uppvisar följaktligen stora brister ”...han stänger, låser och förseglar den låda där han stoppat undan sina känslor...”⁶². Ändå får vi av berättaren veta att det finns en liten, liten läcka i lådan ”...i djupet av sin själ ...absolut övertygad ... en bedragen äkta man...”⁶³ men genom att inte benämna, håller han den borta även om den påverkar honom känslomässigt. Denna låda är också ett uttryck för hans otryggt avfärdande IAM. Det finns ingen att fly till och därför måste allt hållas inne och på ytan uppfattas som oberörd.

När Karenin olägligt anländer till datjan visar Anna sin alltmer uppövade förmåga att ljuga ”...när hon inom sig kände närvaron av den redan så välbekanta skuggan av ljugande och svek gav hon omedelbart efter för den...”⁶⁴. Hon visar med lätthet upp en falsk fasad. Då hon skiljs från sin man, byts hennes glada och strålande attityd mot honom, så snart hon får tillfälle, ut mot en rysning av

⁵⁸ (2, XXII, 211)

⁵⁹ (2, XXIII, 211)

⁶⁰ (2, X, 169)

⁶¹ (2, XXIII, 213)

⁶² (2, XXVI, 224)

⁶³ (2, XXVI, 225)

⁶⁴ (2, XXVII, 228)

vämjelse inför hans handkys⁶⁵.

Annas mentaliseringsförmåga visar ständigt på brister. Hon iakttar Karenin vid kapplöpningsbanan och uttrycker med eftertryck att det är lögnen han lever på eftersom han ju ser allt och vet allt. Det är sant, utifrån betraktat men det finns ingen intention att se inifrån. Samtidigt har Anna svårt att ärligt se sig själv utifrån då hon i samma andetag säger att hon ”...inte tycker om att ljuga ...inte står ut med lögnen...”⁶⁶.

Både Anna och Karenin brottas numera ständigt med att hantera obalansen mellan inre och yttre verklighet. Kampen pendlar fram och tillbaka. När Vronskij har fallit och Anna tappat kontrollen träder Karenin fram och erbjuder sin arm men Anna noterar det inte. Innan han erbjuder henne armen för tredje gången har hon fallit i gråt. Karenin såg hennes tårar men i stället för sin vanliga reaktion ställde han sig beskyddande framför henne⁶⁷. Tydligt är detta ett tryggt, väl rotat beteende hos honom och hör troligen samman med den av Vronskij observerade ägarattityden⁶⁸. Detta utgör en av förklaringarna till Annas tidigare uthärdande i äktenskapet och att hon trots allt kunde uttrycka ”...mitt goda gamla vanliga liv kommer att fortsätta som förut”⁶⁹, även om det också innehåller en dimension av självbedrägeri. Karenin uppträder nu som en hedervärd tjänsteman enligt det äktenskapliga regelverket och visar handlingskraft genom att resolut avvisa Betsy. Han vill tala med Anna om sina iakttagelser av hennes beteende under kapplöpningen och fortsätter på tjänstemannamanér ”Jag måste påpeka för er...”⁷⁰. Karenins formella närmande triggar Anna så att det brister för henne. Utan omskrivningar tömmer hon ur sig sanningen. I *djupet av sin själ* hade hon insett det bedrägliga i sin situation och levt med en stor inre spänning⁷¹. Den känslomässiga separationen är total, Karenins anknytningssystem högaktiveras och han blir som död och all hans energi tas i anspråk för att i sitt inre hålla den sprängfyllda lådan stängd⁷².

Efter att med tillkämpade avskedsfraser ha lämnat av Anna vid datjan, sitter Karenin i vagnen på återvägen mot Petersburg och tänker igenom den uppkomna situationen. Via bakåtblickande, helt ur ett inifrån-ut-perspektiv på relationen, andra bedragna män, duellerande och skilsmässa kommer han till slut fram till ”den legitima kategori”⁷³ som befriar honom själv, religionen. Han kunde således ”...inte ...bli beskylld för att inte ha handlat i enlighet med reglerna”⁷⁴. Detta är ett

⁶⁵ (2, XXVII, 230)

⁶⁶ (2, XXVII, 231)

⁶⁷ (2, XXIX, 235)

⁶⁸ (1, XXI, 122)

⁶⁹ (1, XXIX, 116)

⁷⁰ (2, XXIX, 236)

⁷¹ (3, XV, 317)

⁷² (2, XXIX, 237)

⁷³ (2, VIII, 165)

⁷⁴ (3, XIII, 313)

handlande helt i enlighet med en otrygg-undvikande karaktär enligt Broberg et al. (2006). När han kommer hem är han på gott humör.

Karenin skriver ett brev till Anna. Den inre lådan är hermetiskt tillsluten under författandet och han bedrar därför sig själv till att tro att brevet erbjuder "...en gyllene bro tillbaka"⁷⁵. Innehållet påverkar honom ändå genom att dess kraftfält tränger ut genom väggen och yttrar sig i en känsla, en djup rysning, vid anblicken på Annas porträtt. Hans uppmärksamhet skiftar med en tydlig grad av tvångsmässighet till arbetet. Detta är ett anknytningsrelaterat beteende och ökar upplevelsen av oberoende (Broberg et al. 2006). Karenin går sent till sängs och när han rekapitulerar dagens händelser ser dessa inte alls lika dystra ut som tidigare⁷⁶.

När Karenin åkt iväg lyckas Anna för en stund intala sig själv en känsla av lättad efter uppgörelsen med sin make. Det finns nu i alla fall en position i hennes liv, som inte behöver hanteras med lögner⁷⁷. Men nästa morgon plågas hon av hårdheten i det hon talat ut, och ångrar sig djupt. Trots de stora bristerna i makarnas relation innebär ändå Annas agerande en form av uppbrott från en anknytningsrelation med komponenter av trygghet. Samtidigt som detta sker börjar Anna för första gången tvivla på att Vronskij älskar henne⁷⁸. Broberg et al. (2006) visar på att det i genomsnitt tar ungefär två år för att i en kärleksrelation se sin partner som "trygg bas" och första oroskälla för separationsångest. De har nu upplevt drygt ett och ett halvt år tillsammans. Det finns därför en möjlighet att tolka Annas oro kring Vronskijs kärlek som att den rådande situationen inom henne orsakat en aktivering av ett *otryggt-överdrivet upptaget* anknytningsmönster. I den äktenskapliga relationen med Karenin där passionen var både okänd och frånvarande var hennes anknytningssystem på "stand-by". I turbulensen av verkligheterna kopplade till de båda männen upplever Anna, nu också i vaket tillstånd, något som påminner om den plågsamma drömmen hon hade tidigare, där både Karenin och Vronskij var hennes makar. Då var det två kärleksidentiteter som i verkligheten omöjligt skulle kunna existera samtidigt. Nu handlar det om identitetsförvirring "...hon känner som om allt börjar bli dubbelt i hennes själ"⁷⁹. Två verkligheter och hon får inte grepp om någon. Virvlande runt i malströmmen av rädslan kring maken och ångest inför Vronskijs avtagande kärlek griper Anna tag i sitt fäste, sonen⁸⁰.

Anna får makens brev⁸¹. Hon har inte väntat att han skulle erbjuda att stryka ett streck över det hon

⁷⁵ (3, XIV, 314)

⁷⁶ (3, XIV, 317)

⁷⁷ (3, XV, 317)

⁷⁸ (3, XV, 318)

⁷⁹ (3, XV, 319)

⁸⁰ (3, XV, 320)

⁸¹ (3, XVI, 322)

sagt. Det hade ju också varit hennes önskan. Tvärtom ser hon det som en ondsinhet. Hon upprörs över att det också är ett erbjudande om ett kärlekslöst, förkvävt liv i falskhet. I sin kluvenhet utbrister Anna, att hon ska slita sönder hans fångstnät av lögn, men hon känner samtidigt en känsla av total maktlöshet stiga upp *i djupet av sin själ*⁸². Nästa scen, då Anna konfronterar sig själv i spänningsfältet dröm-verklighet tolkas på ett bra sätt av D. Tussing Orwin (1995), som menar att när Anna straffar sig själv uppför hon sig som när en ansvarstagande vuxen tillrättavisar ett barn. Anna vet att det ”hon”, det hon som agerar inte kan förändra något. Dröm och längtan inom henne är det olydiga barnet, det ”hon” som nu ”...gråter hejdlöst, som bestraffade barn gråter”⁸³. Tussing Orwin visar på att Anna tydligt demonstrerar denna kluvenhet då hon sedan samlar ihop sig för att agera ”...det växte en dubbelhet inom henne”⁸⁴. Hon lämnar ett svar på makens brev till den väntande betjänten. Detta är endast en bekräftelse på mottagandet.

Anna har tackat ja till en inbjudan från Betsy av en enda anledning – hon hoppades att Vronskij också skulle komma, men hon tog miste⁸⁵. På plats lyckas hon, genom att omärkligt skriva till några rader på Betsys brev till Vronskij, få iväg ett meddelande. Där uttrycker hon ett starkt behov av att få träffa honom på ett ställe hon valt ut. Ett oundgängligt redskap för planens förverkligande var lögnen. Anna har nu kommit så långt i sin lögnträning att den ”...hade börjat falla sig inte bara enkel och naturlig utan till och med blivit något hon njöt av”⁸⁶.

Anna vill träffa Vronskij för att berätta om sin uppgörelse med maken under hemvägen från kapplöpningen. Den ”vuxna” Anna vet att hon inte har kraft att bryta sig loss ur det gamla men dröm/längtansidentiteten – ”barnet” hoppas på möjligheten att han, då hon berättar nyheten ”...beslutsamt och passionerat och utan ett ögonblicks tvekan ska säga till henne: Lämna allt och fly med mig! – då skulle hon ha lämnat sin son och gett sig iväg tillsammans med honom”⁸⁷. ”Barnet” hade tagit kommandot.

Vronskij hade uttalat denna möjlighet både inför sig själv⁸⁸ och inför Anna, då han svarade på hennes halvhjärtade fråga, när han nyligen försökte få henne att tänka över sin situation⁸⁹. Vronskijs reaktion blev nu en helt annan, som visade att hans egen ära och heder låg i första rummet – en duell. Hans prat om rymning var mest munväder. I sin tidigare gjorda bearbetning av avundsjukan på kamraten Serpuchovskojs lyckade karriär fann han ro i att hans karriär kunde fortsätta genom att

⁸² (3, XVI, 324)

⁸³ (3, XVI, 324)

⁸⁴ (3, XVI, 324)

⁸⁵ (3, XVII, 325)

⁸⁶ (3, XVII, 326)

⁸⁷ (3, XXII, 347)

⁸⁸ (2, XXI, 207)

⁸⁹ (2, XXIII, 212)

Anna inte på något sätt ville förändra sin ställning. Under tiden har han tillgång till hennes kärlek, så någon anledning till avundsjuka fanns inte. Dessa tankar uppfyllde honom med samma känsla av rofylld förnöjsamhet som efter genomgången av finanserna⁹⁰. Vronskij är inte mogen för att ta sitt fulla ansvar i kärleksrelationen. Detta visar sig också i det fortsatta samtalet när han läser Karenins brev och den första tanke som dyker upp är duell och sedan kamratens råd att inte binda sig vid någon. I Vronskijs kroppsspråk avläser Anna hans undflyende hållning och ser i detta att allt hopp nu är ute⁹¹.

Den yttre hotande verkligheten får henne att besinningslöst fly till ”den trygga hamnen”, Vronskijs kärlek, och därmed till ett allt mer ökat beroende av hans kärleksyttringar. Jag vidareutvecklar Tussing Orwins iakttagelse redovisad ovan: Det ”hon”, som i relationen med Vronskij befinner sig i den verkliga verkligheten, den ”vuxna” Anna är förlorat. Kvar finns det ”hon”, som är barnet, d.v.s. dröm och längtan. Barnet klänger sig fast i Vronskij och vill inte släppa taget. Detta sker i ett samspel med Vronskij, som efter detta tillfälle är underordnad Annas svaghet. Sitt gamla, väldefinierade förhållningssätt upplever han sig nu ha lämnat och har därför större utrymme för känslor, som allt starkare binder honom till henne⁹². Här finns en begynnande inre asymmetri i deras förhållande. Vronskij pressas in i något av en vuxenroll i deras romantiska anknytningsrelation. De yttre omständigheterna har redan från början varit asymmetriska. Samtidigt är Vronskij, pressad av sina känslor av maktlöshet och skuld, gråtfärdig för första gången i sitt liv⁹³. Att ha lyckats lära sig hålla tillbaka sina tårar tyder på att i hans IAM finns drag av otrygg-undvikande anknytning. En uppväxt utan tydlig tillflykt/säker hamn.

Om Vronskij i grund och botten tycks ha sin ära och heder på första plats, så ger Karenin i ännu högre grad den oförvitliga fasaden denna rang. Den är ett grundelement i strategin hos hans IAM - att hålla lådan stängd och borta från den medvetna uppmärksamheten. Hans ultimatum till Anna blir därför att sluta träffa Vronskij och utåt sett leva det liv de tidigare gjort – dock utan att behöva leva upp till en hustrus förpliktelser men med tillgång till alla hennes rättigheter⁹⁴. Vronskij får ett vädjande brev från Anna och han beger sig, trots makens uttryckliga förbud, hem till henne på datjan⁹⁵. I dörröppningen sker ett hastigt, laddat möte utan ord mellan honom och Karenin. I samtalet mellan de älskande framträder tre teman, fatalism, svartsjuka och självbedrägeri.

⁹⁰ (3, XX, 339)

⁹¹ (3, XXII, 348)

⁹² ((4, II, 392)

⁹³ (3, XXII, 349)

⁹⁴ (3, XXIII, 352)

⁹⁵ (4, II, 391)

Anna ger redan vid vår första bekantskap ifrån sig tecken på ett fatalistiskt synsätt. När hon nu brottas med abdikationen från den verkliga verkligheten, blir fatalismen hennes stöd. Här får också Anna tillgång till en ”låda” där det obehagliga kan stängas inne. I hennes fall det egna ansvaret. Svartsjukan har på senaste tiden drabbat henne allt oftare⁹⁶. Tidsperioden tycks stämma väl överens med tiden mellan deras möte i trädgården efter tillställningen hos Betsy och nu när det är mitt i vintern. Annas otryggt-överdrivet upptagna IAM aktiverades ju då till en högre nivå. I sitt inre bygger Anna, innan deras möten, upp en idealiserad bild av Vronskij men förmår att modifiera denna vid det verkliga mötet. Vronskij verkar i nuläget lyckas bättre med sitt självbedrägeri, eller kanske snarare en nödlögn, då han säger att han ”...inte har en enda tanke som jag inte skulle kunna avslöja för dig”⁹⁷. Vid det tidigare, så avgörande samtalet i trädgården ”...visste han att han omöjligt kunde berätta denna tanke för henne”⁹⁸.

Karenin återvänder hem. Utifrån sin vrede mot hustrun, som tagit emot Vronskij i hemmet gör Karenin förberedelser för en skilsmässoprocess⁹⁹. I grälet som uppstår avspeglas tydligt Annas anfäktelse av skam och skuld och pendlandet mellan empati och hat i sin relation till maken. Annas vädjanden inför makens hot att skilja henne från sonen kulminerar i att hon talar om att hon snart ska föda Vronskijs barn¹⁰⁰.

3.4. Nedkomsten

Karenin arbetar vidare med skilsmässan. Han befinner sig i Moskva och Stiva arrangerar ett samtal med Dolly. Detta avslutas med att Karenin ”...med vredesgråt i rösten”¹⁰¹, uttalar sitt hat mot Anna. Till detta kommer att hans värste konkurrent får den befattning han själv ville ha. Mitt i detta upprivna tillstånd får han ett telegram från Anna: ”Jag är döende, jag ber, bönfaller er att komma. Jag dör lugnare med er förlåtelse”¹⁰². Efter en stunds diskussion med sig själv bestämmer han sig för att omedelbart resa till Petersburg. Tanken på att hon skulle dö erbjuder honom en viss lättnad, därför att det på en gång skulle rädda honom ur hans svåra situation. Vid hemkomsten inser han att han under resan fäst ett stort hopp till detta och att det fortfarande lever, när han går in till Anna. Innan hon upptäcker honom får han höra hennes febriga röst bedyra hans godhet och vilja att förlåta. När hon får syn på honom kallar hon honom till sig och uttrycker närhet genom att använda hans förnamn och genom att med sina ögon se på honom ”...med en rörd och hänförd ömhet som

⁹⁶ (4, II, 394)

⁹⁷ (4, II, 394)

⁹⁸ (3, XXII, 348)

⁹⁹ (4, IV, 398)

¹⁰⁰ (4, IV, 401)

¹⁰¹ (4, XII, 432)

¹⁰² (4, XVII, 448)

han aldrig förr hade sett i dem”¹⁰³. Anna har förberett det hon vill säga honom. I ett begynnande anfall av feberyra säger hon: ”Jag är densamma ... inom mig finns det en annan, och henne är jag rädd för. Hon blev förälskad i honom, och jag ville hata dig och jag kunde inte glömma den jag var förut. Men hon är inte jag. Nu är jag verklig, nu är jag hel”¹⁰⁴. Anna har tidigare uppvisat tendenser till identitetsförvirring. Driven av skuld och skamkänslor blir denna klivenhet i dödens närhet en räddningsplanka. Annas bristfälliga verklighetsuppfattning möjliggör att den ”vuxna” Anna försöker skylla ifrån sig på ”barnet” Anna, som hon försöker driva bort ur medvetandet. Hon lyckas inte med detta vilket visas av att hon med ena handen håller fast makens hand, medan hon med andra stöter bort honom. Karenins reaktion i detta dödens kraftfält blir en kapitulation, en omvändelse.

Anna kallar in Vronskij och arrangerar en försoningsscen. På Annas uppmaning räcker Karenin fram sin hand till förlåtelse medan tårarna strömmar ner för hans kinder. För Vronskij innebär situationen skam och skuld. Han kommer i ett starkt underläge i förhållande till Karenin. Detta förstärks när denne ärligt beskriver sin väg till lyckan i att fullständigt förlåta. Vronskij blir starkt berörd av det Karenin säger, tillsammans med den ljusa, lugna blicken och hans tårar¹⁰⁵.

Vronskij är knäckt. Hans liv är i gungning. Karenin har abrupt förändrats från en ömklig, bedragen make till en man värd all respekt. Rollerna har kastats om. Förutom förödmjukelsen vet han också att Anna är förlorad¹⁰⁶ (4, XVIII, 454). Som han förut tagit för givet att Karenin, driven av sin skam skulle utmana honom på duell, ställs han nu inför en motsvarande hantering av sin egen skam. Det resulterar i ett självmordsförsök, eller var det något annat? Efter sitt tillfrisknande är hans eget retrospektiva svar, att han med detta ”tvättat sig ren från den skam och den förnedring som han tidigare hade känt” och att han ”...nu hade sonat sin skuld inför maken...”¹⁰⁷. Samtidigt var han noga med att omgivningen skulle förstå att det var ett vådaskott. Ett exempel på självbedrägeri eller en nödlögn för att behålla en ärofylld självbild.

Karenin blev plötsligt förändrad. Han förlåter hustrun och känner empati för henne. Likaså förlåter han Vronskij och visar medkänsla även för honom. Känslorna mot sonen växer och han får skuldkänslor för att ha ägnat honom för lite tid. För den lilla nyfödda flickan känner han något speciellt och visar stor ömhet¹⁰⁸. Kirkpatrick (2005) visar på hur en sådan intuitiv, ej inlärd plötslig förändring mot empati, omsorgsinriktat föräldrabeteende och uppbrott från försvars/flyktbeteenden

¹⁰³ (4, XVII, 451)

¹⁰⁴ (4, XVII, 451)

¹⁰⁵ (4, XVII, 453)

¹⁰⁶ (4, XVIII, 454)

¹⁰⁷ (4, XXIII, 472)

¹⁰⁸ (4, XIX, 457)

faktiskt är kopplad till en religiös omvändelse. ”Han tänkte inte att den kristna läran, som han i hela sitt liv hade strävat efter att följa, föreskrev att han borde förlåta och älska sina fiender; men trots detta fylldes hans själ av en lycklig känsla av kärlek och förlåtelse gentemot sina fiender. Han föll ner på knä ...och snyftade som ett barn”¹⁰⁹.

Anna tillfrisknar och dödsskuggan bleknar bort. Den ”vuxna” Anna som räddat henne i dödens närhet tynar bort och det ”barn” som klänger sig fast i Vronskij träder fram alltmer. Först visar det sig genom hennes avklingande vägran att träffa honom, som innebär att hon indirekt anklagar och straffar honom för hans försök att svika henne. När ”barnets” längtan efter honom tar överhanden representerar han åter den säkra tillflykten och Karenin återgår till att representera faran, den ”vuxna” identitetens, skammens och skuldens Anna, som hon upplever som en ”...motbjudande närvaro”¹¹⁰.

Karenin är inte planterad i en jordmån, som är gynnsam för tillväxt i hans nya identitet. Tvärtom, omgivningen tycks se den som ett löjeväckande ogräs. Inom honom ger det näring åt den nedbrytande kraft som omgivningen pressar på honom och som vill driva bort honom från sina känslor av kärlek och förlåtelse¹¹¹. (Samtidigt finns det ett utrymme för att tolka Karenin inte som ett offer för denna kraft, utan också som medspelare – han har tillfälligt ”gömt denna kraft i lådan”. Dödens närhet skulle då ha genererat ett avancerat självbedrägeri. Det är osannolikt att ett sådant kan ta sig intuitiva uttryck av ömhet och medkänsla.)

När Karenin förstår att hans närvaro besvärar Anna påbörjar han ett brev till henne och talar om att han står fast i sitt beslut att helt förlåta och glömma. Eftersom han inte nått sitt syfte, att hon ska få frid i sin själ, ger han henne fribrev att uttrycka sina önskningar och intygar att han ska foga sig helt efter dessa. Han visar brevet för Stiva som häpnar över dess innehåll. Han noterar Karenins förvandling¹¹².

Stiva meddelar Anna makens inställning och att han trots stor motvilja, även kommer att gå med på skilsmässa. Anna och Vronskij kan nu återförenas. Passionerat, med både ord och kroppsspråk betygar de varandra sin kärlek. Anna vägrar dock definitivt att gå med på skilsmässa och tillsammans med dottern reser de utomlands¹¹³.

¹⁰⁹ (4, XVII, 451)

¹¹⁰ (4, XX, 463)

¹¹¹ (4, XIX, 462)

¹¹² (4, XXII, 468)

¹¹³ (4, XXIII, 474)

3.5. Utomlands

Under utlandsvistelsen finner Anna tryggheten genom att ständigt ha sitt anknytningsobjekt Vronskij i sin fysiska närhet ”Att helt och fullt ha tillgång till honom gav henne en ständig glädje”¹¹⁴. Vronskij går så intensivt in i sin roll, att hans uppmärksamhet och omsorger ”...ibland kunde kännas tyngande”¹¹⁵. Annas anknytningssystem är i vila och hon kan leva ett avslappnat liv. ”En varm, vänlig inställning till alla präglar henne under denna tid”¹¹⁶. Hennes ”vuxna” jag finns bara som diffusa minnen och de ord med vilka hon beskriver sitt lidande, visar i sina konsekvenser på en förhöjd grad av självbedrägeri¹¹⁷.

Anknytningssystemet är emellertid lättväckt. Varje litet försök från Vronskijs sida till något som liknar ungarlsnöje ger hos Anna ”...upphov till en både oväntad och oproportionerlig nedstämdhet”¹¹⁸. Den otillfredsställelse som Vronskij upplever i denna instängda miljö försöker han motverka genom att ägna sig åt måleri och lyckas för en tid, att med detta upprätthålla sin självbild. När denna hotar att falla raseras både för honom och för Anna den bedrägliga bilden av det tjugande livet i Italien¹¹⁹.

3.6. I Petersburg

Vronskij bedrar sig själv i ett tillstånd av *låtsasläge*. Den yttre verkligheten är avskild från den inre så att han lever i föreställningen att Petersburgs societet förändrats i sina attityder enligt hans önskan, så att han och Anna ska bli väl mottagna¹²⁰. Vronskij uppvisar således här bristande mentaliseringsförmåga. Sanningen är den är att det är öppet för honom men stängt för henne. Samtidigt döljer Anna för Vronskij allt som rör Serjozja och sin relation till honom. Detta kommer givetvis att vara stressmoment för Anna med förhöjd separationsångest i två riktningar. Resultatet blir att Anna visar upp en ny och för Vronskij obegriplig humörsvängning. I den ena stunden är han förälskad, i den andra avvisande. Han inser att hon plågas av något. Samtidigt tycker Vronskij synd om sig själv därför att hon, med sitt känsliga sinne borde se hans svåra situation och mer plågas av den¹²¹.

Annas kärlek för Vronskij väller momentant och oväntat upp när hon får se ett foto på honom och

¹¹⁴ (5, VII, 505)

¹¹⁵ (5, VII, 505)

¹¹⁶ (5, VII, 503)

¹¹⁷ (5, VII, 504)

¹¹⁸ (5, VII, 506)

¹¹⁹ (5, VII, 520)

¹²⁰ (5, XXVIII, 572)

¹²¹ (5, XXVIII, 574)

genast uppenbarar sig kärlekens följeslagare separationsångesten¹²². Hon drivs till handling för att få bekräftelse på att hans kärlek verkligen är så stark att den verkligen är den *säkra tillflykten*. Handlingen, teaterbesöket är en form av impulsivt självskadebeteende. Anna vet att skammens och skuldens agenter inom societeten kommer att tillfoga henne skada, som i sin konsekvens är riktat mot Vronskij. Syftet är att straffa honom och att han därigenom skall känna ånger och ännu mer bekräfta sin kärlek så hon kan få ro. Detta visar sig i Annas oförstående, aggressiva attityd i grälet innan teaterbesöket, då Vronskij försöker få henne att låta bli. Hon utbrister att ”...det enda som betyder något: om vi älskar varandra eller ej”¹²³.

Anna har problem med att få yttre och inre verklighet att stämma överens. I uppgörelsen efter teaterbesöket ger hon Vronskij skulden, trots att han bestämt försökte avråda, och säger ”...du borde inte ha drivit mig till detta”¹²⁴. I detta synfält, med endast den inre verklighetens perspektiv, ser Anna i Vronskijs banala ord det kärleksbevis hon längtat efter. Hon ser inget av verkligheten, som ligger utanför hennes egen inre bild av den. Ryden & Wallroth (2008) beskriver detta som *psykisk ekvivalens*. Det är ett annat uttryck för *bristande mentaliseringsförmåga*, och således en form av omedvetet självbedrägeri. I en upplevelse av fullständig försoning flyttar de sedan nästa dag ut till godset¹²⁵.

3.7. På Vozdvizjenskoje

När Dolly kommer på besök ser hon tydligt i Annas kroppsspråk alla tecken på förälskelse. Anna uttrycker också själv att hon är ”...oförlåtligt lycklig”¹²⁶. Hon beskriver också sin sinnesstämning på samma sätt som under den första tiden utomlands, som ett befriande uppvaknande ur en ond dröm och tillägger ”...nu...är jag så lycklig!”¹²⁷. Vronskij som då var ständigt närvarande genom sitt måleri är det nu genom sitt projekt på godset. Hon lyckas i början av denna tid med sitt självbedrägeri. Hon lever i ”barnets” verklighet i närhet till sitt anknytningsobjekt och med separationsångesten just nu utom synhåll. Den ”vuxna” Anna förpassar hon in i drömmens värld. Sprickorna i hennes skapade inre bild visar sig i hennes kisande och den ytliga ton, som Dolly noterar och som indikerar att Anna inte är beredd att besöka sin ”drömvärld”¹²⁸. Hennes inre självbedrägeri åtföljs av ett yttre, ett leende. Ett exempel är när hon kommer till en återvändsgränd i

¹²² (5, XXXI, 584)

¹²³ (5, XXXII, 588)

¹²⁴ (5, XXXIII, 594)

¹²⁵ (5, XXXIII, 595)

¹²⁶ (6, XVIII, 663)

¹²⁷ (6, XVIII, 664)

¹²⁸ (6, XIX, 668)

samtalet med Dolly: ”Men varför prata om detta? Hon log”¹²⁹. Anna behöver ytterligare hjälp för att hålla den ”vuxna” verkligheten borta – morfin. Varvara har tydligt noterat kvantiteten i denna form av självmedicinering¹³⁰. Anna avslutar samtalet med Dolly i tårar och uttrycker sin stora olycka. Kort därefter när hon under inverkan av morfinet går in till Vronskij i sovrummet är hon ”...lugn och glad till sinnes”¹³¹. Hennes inre drömbild av verkligheten är just nu hela hennes sanning och allt tolkas utifrån den, d.v.s. psykisk ekvivalens. Vronskijs forskande blick blir därför i stället en blick av kärlek och åtrå.

Ett centralt drag i en IAM med otrygg-överdrivet upptaget anknytningsmönster är separationsångest. Detta blir tydligt när Anna inte vill prata om skilsmässan med Dolly. Två potentiella separationer är hotande för henne – från Serjozja och från Vronskij ”...den ene utesluter den andre. Jag kan inte förena dem, men ändå är det det enda viktiga för mig. Och går inte det spelar ingenting längre någon roll ...På något sätt kommer det väl att sluta...”¹³². Hennes separationsångest orsakar här en total handlingsförlamning i ”ljuset” av hennes fatalism. Vronskij har svårt att tämja sin ärelystnad ”...stort behov av att skryta...”¹³³, ...större och ädlare verksamhet än hans kamrater ...hovet ...armén”¹³⁴. Dolly noterar att hans verksamhet på godset hade samma angelägenhetsgrad som förhållandet till Anna¹³⁵. Anna förmår att spela på dessa strängar genom att ”...leda in på ...gladde honom mest, hans framgång”¹³⁶. När Vronskij uttrycker att han är beredd att ge Anna allt ”...utom min manliga självständighet”¹³⁷ är det oklart i vilken grad ärelystnaden är en del av denna.

Vronskij upplever att för Anna är det enda målet i hennes liv att behaga och betjäna honom. Behaga har sin grund i Annas ångestfyllda bekräftelse/trygghetsbehov, det klängiga ”barnet”. Vronskij upplever det som ett alltmer insnärjande kärleksnät. Betjänandet kan ligga i rollen hos ”barnet” Anna, behovet av att vara ”duktig flicka” i anknytningsobjektets ögon. Han besväras mycket starkt av Annas separationsångest och de scener som utspelas varje gång han måste ge sig av förpestar hans liv¹³⁸.

Anna är nu övertygad om att Vronskijs avkylning har börjat. Hon inriktar sig på att försöka hålla honom kvar med sin kärlek och attraktionskraft samtidigt som hon med dagens aktiviteter och

¹²⁹ (6, XXIII, 688)

¹³⁰ (6, XXXII, 720)

¹³¹ (6, XXIV, 693)

¹³² (6, XXIV, 693)

¹³³ (6, XXIV, 673)

¹³⁴ (6, XXIV, 678)

¹³⁵ (6, XXIV, 679)

¹³⁶ (6, XXXII, 720)

¹³⁷ (6, XXIV, 697)

¹³⁸ (6, XXV, 695)

kvällens morfin håller separationsångesten nere¹³⁹. Det är i ”barnets” identitet hon kan få yttre verkligheten i harmoni med sitt inre ”...hör hans röst ...glömsk av allting annat springer ner för att möta honom”¹⁴⁰, likt ett barn som i uppfylld längtan utropar: ”Pappa kommer hem!” Senare känner hon att hon återfått sin makt över honom, vilket skulle kunna innebära att han nu helt gått in i assymetrirollen, tröstaren ”föräldern/pappan”. Annas undran om han blev irriterad när han fick brevet motsvarar då frågan: ”Har du förlåtit mig pappa?” och kommentaren om plikten att gå på konsert har sin motsvarighet i: ”Dumma pappa!”¹⁴¹. När Vronskij sedan meddelat sitt beslut att resa till Moskva lyssnar hon inte på vad han mer har att säga. Annas uppmärksamhet är riktat mot sitt ultimatum om att resa med och ta vara på tillfället att delge sin i ensamhet gjorda kapitulation inför att be om skilsmässa och att gömma undan att hon därmed övergett Serjozja. Senare ger hon Vronskij skulden för att ”hon för alltid skilts från sin son” och uttrycker att ”jag har offrat Serjozja för hans skull”¹⁴².

Stiva söker upp Karenin för att få svaret på Annas önskan om skilsmässa¹⁴³. Karenin upprepar att han meddelat Anna att han går med på det om han i utbyte får vårdnaden om sonen. Stiva meddelar honom att hon inte längre gör anspråk på sonen. Under stora protester går Karenin med på att tänka över saken. Underförstått ska detta ske tillsammans med Lidija Ivanovna och mediet Landau¹⁴⁴. I en atmosfär av världsfrånvänt, förandligt hyckleri och tillit till mediet fattar Karenin beslutet att neka Anna skilsmässa och meddelar Stiva detta¹⁴⁵. Den lilla planta av liv som i dödens närhet bröt fram var nu helt förkvävd av törnet.

3.8. I Moskva

I Moskva ökar stressen på Anna och Vronskij och bådas reaktionsmönster förstärks. Flytten till Moskva är en spontan handling. Vronskij tycks lägga åt sidan de kommande problemen ”...societeten är rena helvetet”¹⁴⁶. Annas handlingar styrs av att få snabb lindring av separationsångesten. Båda är i en form av låtsasläge.

Annas aktiverade IAM yttrar sig i en distanslös ”klängighet” – likt ett otryggt-ambivalent barn som vill sitta i varje knä det upptäcker. Numera försöker hon omedvetet att få alla unga män att bli

¹³⁹ (6, XXXII, 718)

¹⁴⁰ (6, XXXII, 719)

¹⁴¹ (6, XXXII, 720)

¹⁴² (7, XXIII, 798)

¹⁴³ (7, XVII, 775)

¹⁴⁴ (7, XVII, 781)

¹⁴⁵ (7, XXII, 794)

¹⁴⁶ (6, XXI, 677)

förälskade i henne och Levin är inget undantag¹⁴⁷. Tvångsmässigheten visar sig genom att så fort ”kärleksobjektet” försvinner utom synhåll, upphör det att existera i hennes tankevärld. Annas ökande anknytningsångest genererar en alltmer extrem svartsjuka. Hon ser inget objekt för sin svartsjuka ”... svartsjuk, inte på grund av en eller annan kvinna utan på grund av att hans kärlek hade minskat”¹⁴⁸. Detta visar att separationsångesten är drivkraften. Annas bristande mentaliseringsförmåga gör henne mer och mer till ett offer för sina känslor och skapar om den yttre verkligheten efter hennes ångestfyllda inre bild av den. Vronskij förstår inte Annas svartsjuka eftersom han själv upplever sig undvika umgänge med andra kvinnor¹⁴⁹. Han kan inte tillgodose den allt starkare känslomässiga närhet Anna kräver och värjer sig för hennes kärleksnät¹⁵⁰. Här finns drag av en IAM av otrygg-undvikande karaktär. Ett tydligt exempel är det banala skälet att övervaka Jasjvins kortspel, när Anna uttryckt sin starka längtan efter hans närvaro. Senare i samtal med Anna säger han ”...jag ville stanna kvar och då stannade jag kvar”¹⁵¹. Skälet var inte omsorg om Jasjvin utan hans upplevelse av frihet. En komponent i Annas nät är tendenserna till assymetri i relationen. Följdriktigt avläser hon Vronskijs sätt att säga ”Så bra! ...som när man talar till ett barn som slutat krångla”¹⁵².

Separationsångesten stegrar detta ”barns” behov av närhet till smärtgränsen ”...det enda jag vill ha är kärlek och den finns inte. Så då är allt slut!”¹⁵³. I detta utrop ligger ett hot om att straffa Vronskij. Anna upprepar detta sedan i sin ensamhet och konfronteras då med den ”vuxna” Anna, skammens och skuldens Anna, representerad av maken bistådd av sonen. Den ”vuxna” Anna ser döden som lösningen. Samtidigt kan också ”barnet” straffa Vronskij ”...han kommer att ångra sig, gripas av medlidande, älska mig och lida för min skull...”¹⁵⁴.

Vronskij kommer in till henne, helt underkastad hennes vilja om att flytta ut på landet. Han betygar henne trohet och sin kärlek. Anna avläser ömhet och känner hans tårar. ”Barnet” träder fram med full kraft och låter sig helt inneslutas i den öppna famnen. Morgonen därpå vilar Anna helt i känslan av total försoning¹⁵⁵. Anna har kastats från ett tillstånd av negativ psykisk ekvivalens till positiv. Dessa tillstånd är instabila och när Anna får ett intryck av att Vronskij döljer något väcks på nytt hennes ångest. Hon kastas snabbt in i ett negativt tillstånd, vilket visas av grälet som följer. Hon får klart för sig att ”... nu har han slutat att förstå sig och visar hela sitt kalla hat mot mig ...hon ser

¹⁴⁷ (7, XII, 759)

¹⁴⁸ (7, XXIII, 796)

¹⁴⁹ (7, XII, 761)

¹⁵⁰ (6, XXV, 695)

¹⁵¹ (6, XII, 760)

¹⁵² (7, XXIV, 799)

¹⁵³ (7, XXIV, 801)

¹⁵⁴ (7, XXIV, 802)

¹⁵⁵ (7, XXV, 802)

...den kalla grymma domare, som hånfullt betraktar henne genom hans ögon” och separationsångesten i form av svartsjuka bubblar åter upp¹⁵⁶. När Vronskij måste lämna henne för en affärsuppgörelse grips han plötsligt av medlidande. På hans kontaktförsök visar hon en avvisande fasad. Han går ut men ser samtidigt hennes förtvivalade ansikte och får ”... en ingivelse att stanna ...men benen för honom ut ur rummet”¹⁵⁷. Återigen en antydning om en viss grad av otrygg-avfärdande IAM.

Deras oförståelse för varandra har växt och grälet var det första som varat en hel dag. Laddningen i Annas inre föreställningar ökar. När hon tänker på allt det grymma han sa lägger hon själv till allt han velat och kunnat säga. Det är fruktansvärt hårda och okänsliga ord och ”...hon förlät honom inte för dem, som hade han verkligen yttrat dem”¹⁵⁸.

Anna testar Vronskij genom att säga till tjänsteflickan att hon har huvudvärk och inte vill bli störd. När han sedan kommer hem sent på kvällen respekterar han denna önskan i stället för att som Anna hoppades visa sin kärlek genom att ändå komma in. Allt rasar på nytt för Anna och hennes längtan att straffa honom växer.

Medan Anna i opiumrus smått njutningsfullt hänger sig åt Vronskijs våndor efter hennes tänkta död slocknar plötsligt ljuset. I sin dödsdans väcker det abrupt inom Anna en förlamande skräck inför döden. Hon kastas över i en motsatt sinnesstämning och befinner sig plötsligt i den ömsesidiga kärlekens föreställda verklighet. Hon finner lugn genom i att gå in i Vronskijs rum där hon med stor kärlek och ömhet betraktar den sovande älskaren. Denne är en motpol till den i vaket tillstånd kalla, självgode mannen, som hon måste överbevisa om hans skuld. En andra opiumdos hjälper henne sedan att komma till ro¹⁵⁹. Morgonen därpå noterar Anna Vronskijs leende mot unga grevinnan Sorokina. Annas svartsjuka flamar upp med en tidigare inte skådad styrka. Inte en dag till i samma hus som han. Hon konfronterar Vronskij med sitt beslut. Han försöker ett närmande men blir bryskt avvisad ”...ni kommer att få ångra det här”¹⁶⁰. Vronskij diskuterar med sig själv om ytterligare kontaktförsök, men distanserar sig. Han har ju redan försökt allt så därför är den enda kvarvarande möjligheten att låtsas som ingenting. Han avreser utan några tecken till att ta farväl¹⁶¹. När han åkt upplever Anna de kontraproduktiva konsekvenserna av sitt svartsjukebeteende, en skrämmande ensamhet. Hon skriver ett meddelande där hon tar på sig skulden och uttrycker sin

¹⁵⁶ (7, XXV, 805)

¹⁵⁷ (7, XXV, 807)

¹⁵⁸ (7, XXV, 808)

¹⁵⁹ (7, XXVI, 809)

¹⁶⁰ (7, XXVI, 810)

¹⁶¹ (7, XXVI, 811)

hjälpplöshet ”...jag är så rädd”¹⁶². Det vädjande ”barnet” träder fram. Budet återvänder senare utan att ha kunnat lämna meddelandet. Anna skickar honom då till grevinnan Vronskajas gods med uppmaning att snabbt återkomma med svaret. Hon sänder också ett telegram med mer uppfordrande innehåll. I situationen får hon tröst av den trygga Annusjka i vars ögon hon ”...ser uppriktig medkänsla”¹⁶³.

En annan livlina upplever Anna i Dolly. I början av resan till svägerskan distanserar hon sig till döden som en utväg. Annas tankar är en inre monolog där hon växlar mellan sin situation och plötsliga intryck från detaljer i omgivningen. Skammens och skuldens epitet i form av maken och Serjozja skymtar också fram men trängs undan av den framvällande separationsångesten, som kulminerar vid framkomsten¹⁶⁴. Där sker ett oplanerat möte med Kitty, ytterligare en påminnelse av skuld och skam. På hemvägen mår Anna ännu sämre än på ditresan, då den ”vuxna” Anna, skammens och skuldens Anna kastar sin mörka skugga. Annas djupa nedstämdhet märks i den inre monologen då de spontana intrycken nu får en tydlig negativ laddning.

Hemkommen misstolkar Anna Vronskijs kommunikation. Hennes inre föreställningsvärld, alltmer fylld av hat och avsky mot Vronskij skapar en ekvivalent yttre verklighet. Där äcklar henne lukten av all mat och Annusjka, som tidigare var ett tryggt stöd är nu motbjudande till hela sitt väsen. Hon ger sig av till stationen för att få tag på Vronskij och säga honom allt innan den totala separationen från honom¹⁶⁵. I sina tankar ser hon sig huvudsakligen som ett allt mindre attraktivt objekt för Vronskijs fåfänga. Hennes kärlek ”...blir allt mer lidelsefull och självcentrerad medan hans falnar och slocknar”¹⁶⁶. I ett överaktiverat anknytningsystem har nu separationsångesten ett omätligt behov av närhetsbekräftelse. Det handlar om en total existens som det lilla ”barnet” i den kärleksfulla famnen – helt skild från övriga ”verkligheten” ”...” jag kan och vill inte vara någonting utöver en älskarinna som bara lidelsefullt trånar efter hans smekningar”¹⁶⁷.

Den ”vuxna” Anna träder nu också fram med full kraft, representerad av makens motbjudande personlighet, Kittys blickar och Serjozjas frågor. Anna slits isär. I det ultimata självskadebeteendet blir nu den ”vuxna” Anna skulden och skammens agent som straffar Vronskij och berövar honom ”barnet” ”...där, precis i mitten, och jag straffar honom och blir befriad från alla och mig själv”¹⁶⁸.

¹⁶² (7, XXVII, 811)

¹⁶³ (7, XXVII, 813)

¹⁶⁴ (7, XXVIII, 815)

¹⁶⁵ (7, XXIX, 819)

¹⁶⁶ (7, XXX, 820)

¹⁶⁷ (7, XXX, 820).

¹⁶⁸ (7, XXXI, 825).

3.9. Relationer till barnen

Serjozja hade, som nämnts tidigare, en emotionellt kompenserande roll för Anna i det bristfälliga äktenskapet. Anna idealiserade bilden av honom vid frånvaron i Moskva. Efter en första känsla, som liknar besvikelse blev hon ändå tillfreds med den verklighet hon mötte vid återkomsten. Serjozja uttryckte direkt stor glädje när han fick möta mamma. Hon satte sig sedan med sonen medan han åt sin middag. Värt att notera är att han åt sina middagar ensam¹⁶⁹. Annas klänningar var inte färdiga vid hemkomsten, som var avtalat. Hon blev mycket upprörd och för att lugna ner sig ägnade hon sig åt sonen Serjozjas osäkra och frågande attityd till Vronskij och hans roll väckte hos både honom och Anna känslor av obehag som de inte ville söka orsaken till¹⁷⁰. När Anna raljerade över sin man inför Vronskij, som nu blivit hennes älskare, hade hon en beröringsskräck för allt som gällde sonen¹⁷¹. Hon gjorde allt för att hålla skuldkänslor borta.

Efter första samtalet, som blev en vändpunkt i makarnas liv förändrades även Karenins förhållande till sonen och han uppvisade en mer ytlig, raljant attityd till honom¹⁷². Kvällen då Karenin, ur Annas synpunkt olägligt dök upp på datjan kommer Serjozja in i rummet under makarnas konstlade samtal. Karenin blundade för sonens mycket osäkra ansiktsuttryck och bemötte honom på sitt ytliga, raljanta sätt. Pojken blev rädd eftersom han hade blivit alltmer otrygg inför fadern. Otryggheten orsakas av pappans förändrade attityd och hans egen osäkerhet om Vronskijs roll. Anna såg hela situationen och efter en bönfallande blick på sin mamma, grep hon in och avledde uppmärksamheten på pojken¹⁷³. Efter Annas bekännelse skrev Karenin ett brev till Anna. Där använde han Serjozja som verktyg både för vädjan och hot¹⁷⁴.

För Anna var Serjozja en tillflykt. Hon uttrycker tidigt sin syn på relationen till sonen som ”... ett fredat område som inte är beroende av hennes ställning till maken eller Vronskij... Hur än framtida ställningen blir... inte överge sin son”¹⁷⁵. När Serjozja varit olydig skulle Anna tillrättavisa honom. Hennes egna behov av sonen var större än hennes förmåga att finnas till för honom, så det blir ett halvhjärtat, pliktskyldigt försök följt av den fråga som betyder mer ”...älskar du mig?”¹⁷⁶.

När Anna tagit emot Karenins brev och kände hotet att bli fråntagen sin son betygade hon inför sig

¹⁶⁹ (1, XXXII, 126)

¹⁷⁰ (2, XXII, 209)

¹⁷¹ (2, XXIII, 212)

¹⁷² (2, XXVI, 224)

¹⁷³ (2, XXVII, 229)

¹⁷⁴ (3, XIV, 314)

¹⁷⁵ (3, XV, 319)

¹⁷⁶ (3, XV, 320)

själv att hon aldrig kommer att kunna överge sin son¹⁷⁷. Detta var ett självbedrägeri eftersom hon strax därefter var redo att lämna sonen och fly bort med Vronskij¹⁷⁸. När Karenin efter Vronskijs otillåtna besök fattade sitt beslut om skilsmässa bestämde han sig också för att genomdriva sitt hot. Serjozja skulle flytta till hans syster. Annas vädjan klingade ohörd. Karenin medgav samtidigt att han på grund av sitt förakt för henne också förlorat kärleken till sin son¹⁷⁹. I ett samtal med Stiva uttryckte han till och med i förtvivlan, att han börjat hata sin son¹⁸⁰. Karenins omvändelse vid Annas dödsbädd medförde som tidigare påvisats (s. 20) en total förändring. Nu talade han i stället om "... tillgivenhet för barnen ... som han älskar"¹⁸¹. Han hade varit irriterad över att Anna "... inte ägnade sig det minsta åt detta ljuvliga barn" - ett barn som inte var hans eget¹⁸². Trots möjlighet till skilsmässa vägrade Anna detta, uppenbarligen med tanke på Serjozja¹⁸³.

Utomlands fäste sig Anna alltmer vid det närvarande barnet, sin lilla dotter och minnet av sonen tynar bort¹⁸⁴. Hemma i Petersburg tog Karenin i sin nya förmåga till omsorg, illa vid sig av sonens frågande blickar¹⁸⁵. Grevinnan Lidija Ivanovna erbjöd sig att bli hans stöd. Endast styrd av sin egen moralism gick hon in till Serjozja och i ett tårdrypande tillstånd höjde hon pappa till skyarna och meddelade att mamma är död. Hon var helt okänslig för Serjozjas behov och reaktioner¹⁸⁶. Samma egenrättfärdiga attityd uppvisar Lidija mot Anna och hennes önskan att få träffa in son. Karenin, som alltmer i sin villrådighet underordnar sig henne låter sig övertalas att neka Anna detta. Hon är ju "död".

Serjozja verkade ha förtrolig kontakt med portvakten Kapitonytj men kände sig oälskad och bortstött av informatorn. För sin far kände han en viss stolthet men mest rädsla¹⁸⁷. Serjozja trodde aldrig på det Lidija och pappan sagt att hans mamma är död. Hela tiden längtade han efter sin mor och vilan i hennes kärleksfulla famn. I pappans sällskap däremot gick han driven av rädsla in i en fantasiroll, som motsvarar den förväntan Karenin uttryckte i sitt pliktorienterade förhållningssätt¹⁸⁸. Serjozjas erfarenheter och funderingar visade på att anknytningsrelationen till fadern hade tydliga drag av otryggt-avvisande karaktär¹⁸⁹. På kvällen efter ett krävande lektionspass med pappan kom Serjozja att tänka på mamma och bad i hemlighet med egna ord en bön att hon skulle komma till

¹⁷⁷ (3, XVI, 323)

¹⁷⁸ (3, XXII, 347)

¹⁷⁹ (4, IV, 401)

¹⁸⁰ (4, XII, 431)

¹⁸¹ (4, XXII, 470)

¹⁸² (4, XIX, 460)

¹⁸³ (4, XXIII, 474)

¹⁸⁴ (5, VII, 504)

¹⁸⁵ (5, XXII, 553)

¹⁸⁶ (5, XXII, 554)

¹⁸⁷ (5, XXVI, 567)

¹⁸⁸ (5, XXVII, 569)

¹⁸⁹ (5, XXVII, 570)

honom i morgon på hans födelsedag. Han såg henne framför sig och upplevde närvaron genom hennes kärleksfulla blick och somnade¹⁹⁰. Anknytningen till modern visade här en tydlig trygg dimension.

Alltsedan beslutet om hemresan från Italien tänkte Anna på mötet med Serjozja. Alla tankar på sonen höll hon dolt för Vronskij. Då hon inte fått något medgivande beslutade hon sig för att olovandes dyka upp på Serjozjas födelsedag¹⁹¹. Vid anblicken av modern lät han sig med ett stort leende falla i hennes famn. Han uttryckte på många sätt sin kärlek till henne¹⁹². Serjozja såg oron i Annas ansikte och som att hon skämdes över något. Han förstod inte varför och vågade inte fråga. Han tyckte synd om sin mamma och försökte lugna henne, men i hans skrämda ansiktsuttryck såg hon en undran – men pappa då? Anna uppmanade honom att älska och respektera honom och tog själv på sig hela skulden för separationen. Nu kastades rollerna om och han uppträdde som en tröstare för sin mamma. Vid den brådstörtade separationen visade han ingen klängighet, snarare ett distanserande förhållningssätt¹⁹³. Detta visade att anknytningen till modern var av mer komplex natur. Detta hade också ett samband med Annas svårigheter att knyta an till den lilla flickan¹⁹⁴. Den utgivande moderskärleken till Annie verkade vara i starkt underläge mot det egna bekräftelsebehovet riktat mot Serjozja ”...förstod henne, älskade henne, gjorde sig en bild av henne”¹⁹⁵.

När Dolly kom på besök till godset frågade hon efter flickan. Anna ville gärna visa upp sin dotter, men avvisade samtal om flickans namn tillsammans med ett frenetisk kisande med ögonen¹⁹⁶. När de kom in i barnkammaren tydde inget på att Annie uppmärksammar Anna. Det framkom senare att mammans besök var sällsynta. Barnet verkade ändå nöjt och harmoniskt. Mest förvånad blev Dolly över att Anna inte visste att dottern fått två nya tänder¹⁹⁷. Vid ett tillfälle när flickan var sjuk ville Anna sköta om henne men hade hela tiden tankarna på annat håll. Hur Anna än ansträngde sig kunde hon inte älska Annie¹⁹⁸. Vid ett senare tillfälle när hon i ett något förvirrat tillstånd gick in i barnkammaren blev hon överraskad av att inte möta Serjozja, som hon hade förväntat sig. Flickan å andra sidan mötte sin mamma med ett uttryckslöst betraktande¹⁹⁹.

Det fanns emellertid ett annat föremål för Annas uppmärksamhet. Hon hade öppnat sitt hem för en

¹⁹⁰ (5, XXVII, 571)

¹⁹¹ (5, XXIX, 576)

¹⁹² (5, XXIX, 578)

¹⁹³ (5, XXX, 582)

¹⁹⁴ (5, XXXI, 582)

¹⁹⁵ (5, XXXI, 583)

¹⁹⁶ (6, XIX, 669)

¹⁹⁷ (6, XIX, 670)

¹⁹⁸ (6, XXXII, 719)

¹⁹⁹ (7, XXVII, 811)

engelsk flicka. Flickan tillhörde en familj Anna förbarmat sig över, då fadern på grund av alkoholism övergivit den²⁰⁰. Vronskij såg med oblida ögon på Annas relation till flickan och hon blev upprörd då hon upplevde att han anklagat henne för en onaturlig fascination för flickan²⁰¹. Vronskij protesterade och menade att han bara sagt att han "...ogillade denna plötsliga kärlek"²⁰². Förmodligen jämförde han med Annas bristande omsorg om Annie då han själv kunde visa varma känslor för den lilla flickan. Detta visade sig då han efter att ha fått Annas meddelande om Annies insjuknande omedelbart reste hem. Han hade knappt kommit innanför dörren förrän han med ängslan i rösten ropar "...hur är det med Annie?"²⁰³.

Det fanns fler som ställde sig frågande. Stiva noterade att hans familj aldrig hörde något om den lilla flickan, medan han å andra sidan tolkade Annas uppmärksamhet mot Hanna så att hon skulle komma att älska henne mer än sin egen dotter²⁰⁴. Inte heller gav engelskan själv ett intryck av att lätt bli föremål för kärlek. Dolly tyckte mycket illa om henne och noterade ett obehagligt, bakslutigt ansiktsuttryck och undfallande, inställsamt beteende²⁰⁵. En mycket näraliggande tolkning är att Anna i flickan såg en projektion av sig själv, sin egen föräldralösa uppväxt. Genom att hjälpa henne hjälpte hon sig själv. Flickans tacksamhetsskuld gjorde det också möjligt att hon i någon mån kunde gå in i Serjozjas roll, någon som "...förstod henne, älskade henne, gjorde sig en bild av henne"²⁰⁶.

När Stiva var på väg att gå efter skilsmässosamtalen med Karenin dök Serjozja upp²⁰⁷. Stiva blev glad över att få träffa sin systerson. Karenin gjorde honom åter uppmärksam på att man aldrig pratar med Serjozja om hans mamma, inte ens nämner med ett ord. Serjozja hade nämligen blivit mycket sjuk efter mötet med modern. Han hälsade på Stiva med visst besvär och skyndade sig ut ur rummet, så fort han fick tillfälle. Den "sjukdom" han lidit av var sannolikt en djup sorg av separationen. Hur mycket den fick ta sig yttre uttryck av förtvivlan och tårfloder är osäkert, men en konsekvens blev att han nu i likhet med sin far har en inre "låda" där känslor, "...genanta och bara passande för flickor"²⁰⁸ kan stängas inne. Nu hade morbrodern kommit och "skrapade på locket". Av en tillfällighet fick Stiva en liten pratstund med honom utan att Karenin är närvarande. Trots sitt löfte frågade han "...kommer du ihåg din mor? – Nej, det gör jag inte"²⁰⁹, blev det snabba svaret som åtföljdes av starka känslouttryck. Sedan var all kommunikation avbruten.

²⁰⁰ (7, IX, 750)

²⁰¹ (7, XXIII, 797)

²⁰² (7, XXIII, 800)

²⁰³ (6, XXXII, 719)

²⁰⁴ (7, X, 754)

²⁰⁵ (6, XIX, 669)

²⁰⁶ (5, XXI, 583)

²⁰⁷ (7, XIX, 781)

²⁰⁸ (7, XIX, 783)

²⁰⁹ (7, XIX, 784)

Efter en halvtimme hittade informatorn honom sittande i trappan kämpande med sina känslor. Inga försök att få kontakt lyckades "...Lämna mig i fred! sa han och riktade sig inte längre till informatorn utan till hela världen"²¹⁰. Ytterligare ett inslag i väven av ett otryggt-avvisande anknytningsmönster.

4. Sammanfattande diskussion och slutsatser

En central del i Tolstojs berättande är drömmarna. Eftersom utgångspunkten i uppsatsen är ett rationellt betraktande av "levande" personer som framträder i romanen har dessa så gott som helt utelämnats i detta arbete, då drömtydning innehåller ett så stort mått av spekulat. Dessutom är det de av drömmarna genererade starka känslorna som är i fokus. På så sätt kan de ses som förstärkningsfaktorer till karaktärernas personlighetsdrag. De har speciellt stor effekt på Anna då hon, som E Babajev (1995) så tydligt visar på, är lika vidskeplig som fatalistisk.

Tolstoj hade givetvis ett syfte med sin roman. Nabokov (1981) lyfter fram dubbelheten hos konstnären Tolstoj och predikanten Tolstoj och att det kan vara svårt att urskilja gränserna vid läsningen. Turner (1995) visar på att uttrycket *в глубине души - i djupet av sin själ*, refererar till Tolstojs egna värderingar och ofta används som ett slags subtilt predikoverktyg.

Nabokov (1981) ger följande exempel på hur Tolstoj för fram sin moralkodex i romanen. Beskrivningen av relationen mellan Anna och Vronskij visar att den har sin grund i fysisk attraktion och lust och därmed blir detta dess undergång. Tolstoj menar att då kärleken uteslutande är fysisk, blir den egocenterad och som sådan är den destruktiv i stället för nyskapande. När Anna plågas av skuld och skam är det således orsakat av brott mot den moral, som Tolstoj omfattar. Det är ett moralsystem som få underordnar sig idag. Skuld och skam är förmodligen potentiellt lika närvarande, men hämtar kraft i andra mellanmänniska spelregler. Tolstojs geniala förmåga att skapa "levande" gestalter överskrider de begränsningar ett inflätat underliggande moralsystem skapar och stannar således inte vid ett moralpredikande. Det var detta som möjliggjorde för Rancour-Lafferriere (1993) att tolka en karaktärs beteendemönster utifrån en psykologisk teori, som var helt okänd när romanen skrevs.

I mitt arbete visas att Anna har en IAM av otrygg-överdrivet upptagen karaktär medan Karenins är otrygg-undvikande. Vronskijs är mer svårbedömd. Ibland uppvisar han undvikande beteende och håller sig undan. En möjlig förklaring till detta, utanför en otrygg-avvisande IAM finns hos

²¹⁰ (7, XIX, 784)

Kirkpatrick (2005), som visar på att otryggt-överdrivet upptagna tenderar att se romantiska anknytningar otillräckligt intima. Det starka behovet av närhet och intimitet kan stöta bort en partner. Ett annat irritationsmoment är svartsjuka, som Vronskij beklagade sig över. Otryggt-överdrivet upptagna grips oftare av svartsjuka än tryggt anknutna. De upplever också större hot från upplevda rivaler (Tussing Orwing, 1995). I Annas fall kunde det räcka med ett leende, så var sveket ett faktum²¹¹. Vronskij själv saknade helt svartsjuketendenser. Medan Dolly for illa av den flörtiga tonen mellan Anna och Veslovskij, så såg Vronskij bara det som betydelselöst skämtlygne²¹². Vronskijs mentaliseringsförmåga, att se sig själv utifrån, visar stora brister. Det visar sig i hans lögner fast han ”inte ljuger”, självbedrägeriet i självmordsförsöket och förnekandet av det han inte vill se. Detta pekar inte mot en trygg-autonom IAM. Vronskij uppvisar således drag av otryggt-undvikande mönster.

Utrymmet i detta arbete tillät inte undersökning av IAM/mentaliseringsförmåga hos de andra huvudkaraktärerna, Levin och Kitty. Detta är ett intressant ämne för ett nytt arbete. B Eichenbaum (1995) lyfter fram att Levin ägnar sig åt djupa tankar om livets mening. Däremot menar han att Anna och Vronskij beskrivs som slavar under sin passion och egoism och deras kärlek förvränger sig själv till plågsam tristess, hat och svartsjuka. Utifrån detta finns grund för en hypotes att Levin (och möjligen också Kitty) har en trygg-autonom IAM.

Annas uppbrott från ett misslyckat äktenskap och möte med passionen är ett klassiskt tema i litteraturen. Ett annat exempel finns i Hjalmar Söderbergs *Den allvarsamma leken*. Inför en filmversion av boken intervjuas skådespelaren Karin Franz Körlof, som spelar ena huvudrollen (Lydia). Hon säger: ” Jag tycker väldigt mycket om Lydia faktiskt. Jag tycker hon är en för sin tid modern och rebellisk kvinna. Hon gör sig fri från äktenskapet och lämnar sitt barn för sin egen frihet” (SR P1 Kultur 2016). Lydia och Anna är således i samma kategori. Att göra sig fri från yttre omständigheter är en sak, men hur göra sig fri från inre begränsningar?

Alla familjer med trygga anknytningsmönster är harmoniska på liknande sätt, varje familj med otrygga anknytningsmönster är disharmonisk på sitt eget vis.

²¹¹ (7, XXVI, 810)

²¹² (6, XXII, 683)

5. Referenser

- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. & Wall, S. (1978) *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale NJ: Erlbaum.
- Allen, John & Fonagy, Peter.(2006). *The Handbook of Mentalization-based treatment*. Hoboken: Wiley.
- Babajev, E., Gibian, G. (red.), (1970/1995). *The Tale of Three Portraits*. New York: Norton & Company.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and Loss*. London: Tavistock.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., Risholm Motander, P. (2006). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Broberg, A., Risholm Motander, P., Granqvist, Per., Ivarsson, T. (2008). *Anknytning i praktiken. Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eichenbaum, B., Gibian, G. (red.), (1970/1995). *Anna Karenina and the Literary Tradition*. New York: Norton & Company.
- Ginzburg, Lidija.(1971). *O psixologitjeskoj proze*. Leningrad: Sovjetskij pisatelj.
- Griffith, K. (2011). *Writing Essays about Literature. A guide and Style Sheet*. Boston: Wadsworth. Cengage Learning.
- Holland, Norman, M. (1975). *5 Readers Reading*. New Haven: Yale University Press.
- Kirkpatrick, L. A. (2005). *Attachment, Evolution and the Psychology of Religion*. New York: The Guilford Press.
- Main, M. (2000). *The organized categories of infant, child, and adult attachment: Flexible vs. inflexible attention under attachment-related stress*. Journal of the American Psychoanalytic Association, 48:4, 1055-1096.
- Nabokov, V. (1981) *Lectures on Russian Literature*. New York & London: A Harvest/HBJ Book./ Набоков. *Лекция русской литературы* (1996) Пер. с англ. Москва Независимаягазета.
- Rancour-Lafferrier, Daniel. (1993). *Tolstoy's Pierre Bezuchov. A Psychoanalytic Study*. London: Bristol Classical Press.
- Rothstein, Arnold. (1984). *The Narcissistic Pursuit of Perfection*. New York: International Universities Press.
- Rydén, G & Wallroth, P. (2008). *Mentalisering. Att leka med verkligheten*. Stockholm: Natur och Kultur.
- SR P1 Kultur. (2016).
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6370086&playaudio=5616767>
- Tolstoj, L. (2007). *Anna Karenina*. Svensk översättning Ulla Roseen. Stockholm: Norstedts.
- Tussing Orwin, D., Gibian, G. (red.), (1970/1995). *Children and Peasants in Anna Karenina: From Nature to Culture*. New York: Norton & Company.

Turner, C, J, G. (1995). *Psychology, Rhetoric and Morality in Anna Karenina: At the Bottom of Whose Heart?* The Slavic and East European Journal, Vol. 39, No. 2, pp 261-268.

Wennerberg, Tor. (2010). *Vi är våra relationer. Om anknytning, trauma och dissociation.* Stockholm: Natur & Kultur